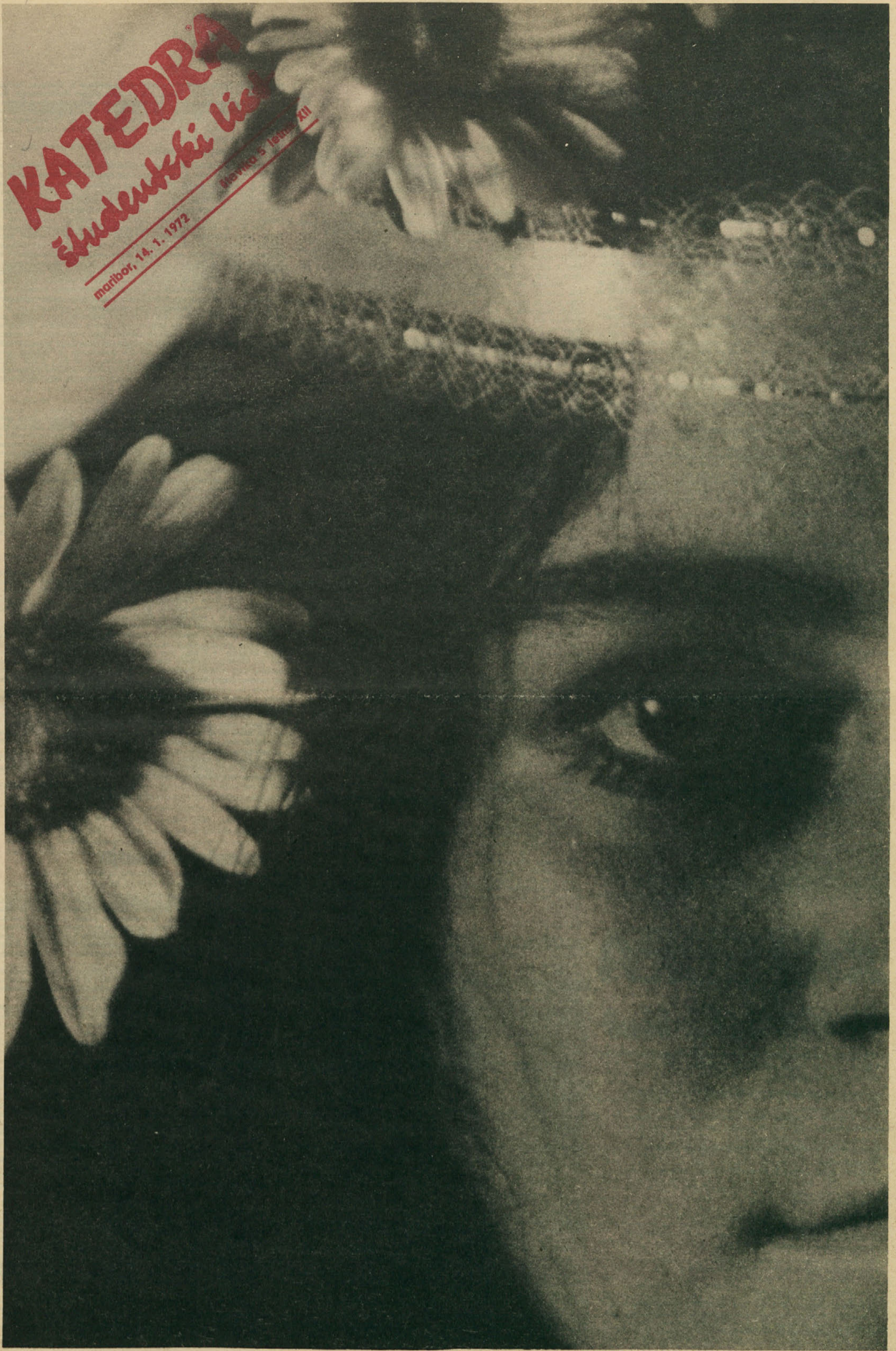

KATEDRA
študentski list
maribor, 14. 1. 1972
število 5 letnik XII

študentsko gibanje kot upor biti ali ne biti

Nisem v študentskem gibanju in sem. Delam. Pišem v naš časopis in hodim na sestanke. Zanimam se za dogajanja v ožjih študentskih vrstah. Imam naročene informacije, ki jih dobivam od IUS. Toraj sem del dogajanja – del gibanja. Toda v koliki meri se istovetim z gibanjem? Prav to je kritični odgovor, če sem resnično del gibanja. Razširil bom vprašanje: v koliki meri se študentje SS MVZ v Mariboru istovetijo z gibanjem? Natančneje: z gibanjem, ki obstaja uradno, ki ga poznam? Pri tem bom razmišljal na podlagi razgovorov in opazovanj svojih kolegov.

Dejstva, ki sem jih zbral, gotovo ne bodo absolutna resnica, bodo pa blizu resnici. Res je, slišal sem izjave pomembnih „funkcionarjev“, ljudi, ki se zanimajo za delo SS. „Studentje so gnoj“, je rekel nekdo. „Študentsko gibanje je samo maaka za karistice“, meni drugi. „Ni se še zgodilo v enem letu, da bi prišel kak študent v prostore IO in se pozanimal za delo.“ Pravi predsednik SS. Slišal sem še mnogo mnenj in odnosov do gibanja.

Pri vsem tem sem dobil občutek, da so izjave zelo površne in da se v Mariboru le malokdo miselno pogloblja v pojem oziroma v gibanje?!

Zakaj? Mar nimamo časa, da bi se sredi vsakodnevnosti ostavili in raziskali tako pomemben pojem? Ali pa smo nesposobni kompleksno gledati na celoto? Svoj sestavek sem naslovil Študentsko gibanje kot upor in akcija. Zakaj? Morda zato, ker v Mariboru živi taka oblika gibanja? Ali ker priznavam zgolj tako obliko? V Mariboru – kompleksno gledano – ne moremo govoriti o gibanju kot akciji.

Ni se prišlo do stopnje, v kateri bi se spontane akcije razvile v organiziran upor in bi se s tem reševali konflikti.

Upor? Ne, če ste pomislili na nelegalen način upiranja v obliki štrajkov, potem se nismo razumeli. Želja je legalna oblika upora. Ideja: organiziranje doslej zgolj spontanega „gibanja“, neorganiziranega in nevedenega: treba ga je organizirati in usmeriti. ŠTUDENTJE NIKAKOR NISO GNOJ – posebej v Mariboru. Široko gledano predstavljajo še močan miselni potencial, ki ima izdelan odnos do sveta in tudi do svoje študentske organizacije. In prav v tem odnosu do študentske organizacije, ki večkrat sloni na napačnih predpostavah, je iskati vzrok, zakaj se študentje bolj množično ne vključujejo v delo organizacije.

Imam občutek, da je za večino študentov delo, ki ga opravljajo na eni strani IO SS MVZ in na drugi strani komisije za specializirane dejavnosti, oddaljeno. „Ti si tam gori, ti menda nekaj delaš pri Katedri, bi se pozanimal, kako je z družbenim dogovorom?“

Podobno vprašanje sem lahko nekajkrat slišal od kolegov. Dalo mi je misliti, da se študentje ne istovetijo kaj preveč z delom na IO. Kje smo torej? Ali so taki študentje del gibanja?

Na drugi strani vem, da ravno ti kolegi študentje razpravljajo o važnih vprašanjih naše družbe, da se zelo živahno zanimajo za „svoje interesne sfere“: problemi okoli študija in izpitnih režimov, okrog možnosti za zaslužkom in za bodočo zaposlitvijo... Vem, da imajo študentje izdelana stališča tudi do nacionalnih in mnogih drugih političnih vprašanj.

Zakaj se potem v večji meri ne vključujejo v delo organov SS? Ne istovetijo se kaj preveč z gibanjem „funkcionarjev“!

To je zame resnica, saj sem jo spoznal v nekaj letih ob delu v SS. „Za to je krivo vodstvo“, bi lahko zapisal. Taka površna izjava pa bi ne bila točna, saj vodstvo študentov dela relativno veliko.

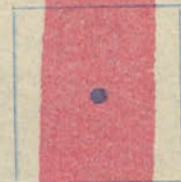
Krivda je v zastarali miselnosti, ki ne izkorišča „novega“ načina gibanja – to je gibanja kot AKCIJE in UPORA. Besedo novo sem dal v narekovanj, saj je taka oblika v svetu že dalj časa znana.

Star način dela v skupnosti – to je razpravljanje in odločanja na sestankih – zahteva od vsakega, ki želi sodelovati, aktivnost, veliko časa. Dejstvo je, da povprečen študent ne more aktivno sodelovati v takih oblikah, ker ga veže študij.

Gibanje kot akcija in upor! Priznati novo obliko kot legalen način dela, ki bo pripomogel k spretnemu reševanju konfliktov. S tem se nasprotja večkrat ne bodo toliko poglobila, da bi se morala akcija spontano razviti v nelegalen upor – v štrajk, ki po mnogih kriterijih pomeni škodo za družbo, čeprav lahko v določenih primerih pripelje do hitre rešitve konfliktov.

Organizirati akcijske skupine, ki bodo delovale toliko časa, kolikor bo akcija trajala, kolikor bo pač zahtevalo zanimanje. Organizirati tak način v legalen okvir – to je gotovo ena izmed nalog, ki jo bo treba opraviti, da se bodo študentje v večji meri istovetili z gibanjem. Želja po napredku oziroma premostitvi prepada med vodstvom in množico marekuje spremembo statuta, ki bo kot eno izmed oblik svoje dejavnosti podpiral gibanje v obliki akcij. Pravniki bodo verjetno lahko to dobro opravili. Študentsko gibanje kot akcija in upor v legalnih oblikah bo gotovo pridobilo nove dimenzije, ugodne za nadaljnje delo.

IGOR PLOBL

Potem ko smo končali svoj študij o ENI, pogosto menimo, da vemo že vse o DVE; pozabljamo pa, da moramo preštudirati še IN. Študij o IN pa je študij o organizaciji.

R. S. EDDINGTON

ILIJA JURANČIČ, direktor višje šole za organizacijo dela v Kranju: „Gre za jasen primer diskriminacije... Sprejet je bil sklep, da bodo financirali samo materialne stroške šolanja... Delajo vse, kar je v njihovih močeh, samo da nas ne bi financirali... V treh mesecih, kolikor traja redni pouk, nismo prejeli niti dinarja... Menim, da trenutno ne deluje noben visokošolski zavod v tako mizernih razmerah kot mi... Smo v dilemi, ali naj študij kratko malo ukinemo... Da, v tem primeru bi bile neizogibne tudi določene politične posledice.“

Skorajda vsi jesen smo odlagali z namero, da obiščemo in s tem širši javnosti tudi predstavimo našo novo visokošolsko „sestrico“ – višjo šolo za organizacijo dela v Kranju. No, v petek, 8. dec., sem po dolgih pripravah in zapetljajih – predvideno je bilo, da bi nas Kranj obiskalo več – končno odinil sam. V razgovoru s tov. direktorjem in njegovim pomočnikom je čas hitro potekel: morabiti zato, ker sem na veliko presenečenje slišal mnogo več in zanimivejši stvari, kot sem bil pričakoval. Gotovo se sliši malce nenavadno, toda res je: čeprav je sedež nove višje šole v gorenski metropoli, je le-ta vendarle vključena v sklop visokošolskih zavodov na Štajerskem, v Mariboru. Na vprašanje, kateri so bili osnovni razlogi, ki so vodstvo šole privedli do te, za nekatere tolikanj nenavadne odločitve, je direktor tov. Jurančič spregovoril: „Šlo je predvsem za to, da se kot šola, ki je šele pričela z obliko rednega študija, vključimo v visokošolsko središče, ki je tudi samo v razvoju, v procesu preobrnjanja iz višješolskega v visokošolski način študija... In prav mariborsko združenje visokošolskih zavodov je trenutno kot motor, gonilo, ki vsa stvar potiska naprej, jo razvija – naš cilj pa je bil vključiti se v ta rok razvoja.“

Doba dvanajstih let, kolikor ta šola že „proizvaja“ tako potrebne kadre za naše gospodarstvo, zares ni kratka; vendar je vse doslej, ali natančneje do letošnjega leta, bila osnovna samo oblika izrednega študija, preteklo leto pa je bila z zakonom dopolnjena tudi z obliko rednega študija.

HISTORAT IZOBRAŽEVANJA

Kot začetek organizacijskega izobraževanja na prvi stopnji visokošolskega študija v Kranju štejejo dveletni program šolanja vodstvenih kadrovskih delavcev iz večjih gorenskih podjetij. Ta program z nazivom višja kadrovska – socialna šola pa je pričel izvajati takratni zavod za izobraževanje kadrov in proučevanje organizacije dela v Kranju septembra 1959. leta. Letni program je takrat vseboval 1248 ur pouka v dveh letih, pouk pa je obiskovalo samo deset slušateljev. Dve leti kasneje, marca 1962, je Zavod za izobraževanje kadrov in proučevanje organizacije dela po takratnih predpisih o visokem šolstvu tudi formalno ustanovil višjo kadrovska šolo. Poleg organizacijske smeri je bil osnovan tudi oddelček za kadrovska vprašanja in oddelček za proučevanje varstva pri delu. Vendar sta v nadaljnjem razvoju oddelka za kadrovska vprašanja in varnost pri delu stagnirala, oziroma se je drugi oddelček reorganiziral v samostojno višjo tehniško šolo v Ljubljani, tako da smo bili prične vse hitrejšemu razvoju samo organizacijskega oddelka; posledica tega je bila, da se je v letu 1965 višja kadrovska šola primenovala v višjo šolo za organizacijo dela v Kranju. Kot zanimivost naj navedem, da so po kranjskem zgledu ustanovili tudi višjo šolo za kadrovske službe v Beogradu ter višjo kadrovska šolo v Zagrebu.

ŠTUDENTJE IN DIPLOMANTI

Slika nezadružne hitrosti in preručanja dosedanjih okvirov poučevanja si bomo najlažje ustvarili s pregledom števila novo vpisanih slušateljev v posameznih letnikih. Tako se je v letu 1959/60 vprašalo na novo samo deset slušateljev, a je že v šolskem letu 1963/64 to novo število naraslo na 60 v naslednjem letu pa celo na 241 študentov. Odlej je število obiskovalcev skokovito naraslo, tako da je bil v letu 1963/69 dosežen višek, in sicer 829 študentov; od šolskega leta 1969/70 je sicer mogoče zaznati nekoliko manjši vpis študentov, vendar predvsem zaradi postopnega opuščanja študijskih centrov na področju drugih republik.

Do konca septembra 1971 je na višji šoli za organizacijo dela diplomiral 1111 študent; diplomanti imajo ugodnost, da se brez opravljanja diferencialnih izpitov vpišejo na drugo stopnjo VEKS ali na fakulteto organizacijskih vod v Beogradu. Medtem ko sta v letu 1962/63 diplomirala le dva slušatelja in v naslednjem letu nihče, so v letu 1970/71 zabeležili kar 288 diplomantov. Tudi izpitni režim študija na šoli je iz leta v leto ostrejši; tako je v letu 1959/60 diplomiralo 70 odstotkov, v naslednjih letih do leta 1968 se je to število gibalo v poprečju okrog 55, v letu 1968/69 pa je ta procent padel kar na 8 odstotkov in v šolskem letu 1969/70 celo na 5% vpisanih slušateljev. Največ diplomantov je sveda domačin, Slovencev (612), nato sledi Hrvatji (346), najmanj pa je Srbov – samo dva slušatelja.

NAČIN ŠTUDIJA

Pouk na tej šoli je organiziran z obliko predavanj, vaj, praktičnih primerov, razgovorov, učnih ekskurzij ipd... Predavanja so izključno ciklična, se pravi, da poizkušajo na šoli uveljaviti kurzni sistem podajanja snovi. Trenutno tečejo na primer predavanja iz dveh predmetov (statistika in ekonomika podjetij), medtem ko je bila snov iz matematike in sociologije že predavana in so študentje to izpitno snov lahko že odgovarjali. Pouk traja šest ur dnevno, in sicer od pol osmih zjutraj do enih popoldne; prisotnost na predavanjih pa je obvezna. Da bi bila slika načina študija celovitejša, moram poudariti še to, da izdaja šola lastno revijo MODERNA ORGANIZACIJA, v kateri najdejo študentje obilo koristnega in zanimivega črta.

Na šoli poteka postopek za spremembo učnega načrta, zakaj sedenji niti zdaleč ne ustreza poučevanju v novih pogojih ter oblikah študija; le-tega je pedagoško znanstveni svet že potrdil, vendar bo na seji sveta 21. dec. podana določna odločitev glede spremembe učnega načrta. Računajo, da bo novi načrt mogoče uporabiti že v jeseni prihodnje leto.

SMERI ŠTUDIJA

Trenutno poteka študij na treh smereh: – proizvodna – poslovna in – računalniška smer, vendar naj takoj poudarim, da imata bodočnost le prva in zadnja od navedenih smeri, kajti poslovno smer študija bo šola opustila, zato pa bo posvetila večjo pozornost računalniški smeri, kjer bodo vzgajali kadre za elektronske računalnike – to pa je tudi uresničevanje smisla, da naj bo proizvodnja organizacijsko – tehnično fungirana.

FINANSIRANJE

Iz vsebine vprašanj financiranja trenutno izhajajo njihove težave, s katerimi se je srečalo vodstvo šole v vsem obdobju od ustanovitve. O tem in drugem sem se pogovarjal z direktorjem šole tov. Jurančičem, rednim profesorjem, ter pomočnikom direktorja dipl. pravnikom Antonom Barišičem, prav tako rednim profesorjem šole. „Smo v nezaviljivi situaciji,“ je povzel besede tov. direktor. „Izobraževalna skupnost nas tretira na čisto poseben način. Delajo vse, kar je v njihovih močeh, samo da nas ne bi financirali; tako je bil na primer sprejet sklep, da bodo poravnali samo materialne stroške šolanja. Res je, obrnil sem se na sto in sto strani, iskal sem kontakte, kjerkoli je bilo mogoče, govoril sem tudi s podpredsednikom izvršnega sveta, a je bilo vse kot bob ob steno. Smo v resni dilemi, ali naj študij kratkoma ukinemo: v kolikor se do januarja stanje ne bo bistveno spreminilo, bomo prisiljeni sklicati nekakšno tiskovno konferenco, na kateri bomo seznanili tudi širšo javnost s situacijo na šoli. Drugač izhoda nimamo. Motijo pa se oni, ki pričakujejo, da je mogoče in

verjetno, da bomo prehlali sredstva za financiranje iz izrednega študija v fond za redni študij. Vidite, gre za jasen primer diskriminacije. Za nameček naj navedem še izjavo, s katero so nam postregli na izobraževalni skupnosti – rekli so, da vzgajamo kadre za gospodarstvo in da naj nas gospodarstvo (direktno) financira. Kot da bi fakultete za strojništvo, kemijo, gradbeništvo ter elektrofakultete vzgajale kadre samo za svoje lastne potrebe...“

PREHOD NA DRUGO STOPNJO

Prav tako kot je združenje visokošolskih zavodov v Mariboru v procesu reorganizacije, ki se kaže v prehodu višješolskega študija v obliko visokošolskega, so tudi v Kranju v teku priprave za prehod na obliko visokošolskega študija in s tem priprave za uresničitev pogojev za konstituiranje visoke šole za organizacijo dela; tako bi bil drugostopenjski študij uveden na obeh smereh, na proizvodnja in na računska smeri.

Res je, da bodo z imenovanim prehodom na visokošolski način študija tudi določeni problemi s kadri, vendar so v upravi šole optimisti; tako je tov. direktor povedal, da ima uprava že zagotovljene ustrezne ljudi, doktorje znanosti, ki bi se bili pripravljeno vključiti v pedagoško delo na tej šoli. V tem smislu šola že sedaj uveljavlja režim, s katerim stimulira predavatelje k pridobivanju ustreznih akademskih nazivov. Ti tovariši naj bi v naslednjih letih dosegli ustrezne magistrske oziroma doktorske titule. Dokaj vzpodbudno in obetajajoče je morda to, da je osnovni vir na novo habilitiranih kadrov prav sedanji učiteljski zbor, iz katerega sta trenutno dva predavatelja v postopku za pridobitev doktorskih nazivov, trije končujejo magistrski, šest učiteljev pa je vpisanih ali že študira na tretji stopnji. Sveda pa nikakor ni namen šole, da bi kot vir učnih moči uporabljala samo svoje kadre. Se vedno namreč daje dokajšnji poudarek zunanjim sodelavcem, ki bi se zaposlili bodisi redno, bodisi izredno. Zavoju povedanega je vodstvo šole prepričano, da bo mogoče in tudi verjetno, da bi že v jeseni 1972 prešli na drugostopenjski študij, čeprav so prisotni nekateri indikatorji, ki kažejo na to, da bi uvedba te oblike študija ne bila objektivno mogoča pred letom 1972.

VEZI Z MARIBOROM KOT SREDIŠČEM

„Vezi z Mariborom doslej še niso do kraja razvite,“ pravi tov. Jurančič. „Pedagoško se vključujeta prof. Kralj ter Buljič, medtem ko vidimo večjo perspektivo medsebojnega sodelovanja v tej smeri samo v pogojih, če bi vse mariborske višje in visoke šole prešle na ustrezni karjni sistem študija, kajti takrat bi bile večje možnosti za izmenjavo učnega kadra; vseno pa smo prepričani, da bo medsebojno sodelovanje kadrov po prehodu na drugo stopnjo tesnejše in popolnejše kot doslej. Ne morem pa preko tega, da ne bi poudaril razumevanja, na katerega smo našli pri združenju visokošolskih zavodov v Mariboru; tam razumejo naše probleme in so nam pripravljeno vsak trenutek prisločiti na pomoč. Menim, da je bila najboljša varianta prav ta, ki smo jo uporabili – se pravi vključitev v mariborski sistem visokega šolstva. V dosedajni praksi nas Maribor ni še v prav ničemer razočaral in upam, da bodo vzorni medsebojni odnosi prisotni še vneprej.“

KAJ MENIJO ŠTUDENTJE

Prvo leto rednega študija v Kranju gotovo povzročila nekatero preglavico tudi študentom. Bistvo problema se kaže v tem, da Kranj kot bodoče visokošolsko središče še nima ustrezne študentske tradicije, da je v tem kraju študentsko življenje tako rekoč še v povojih. Študentje čutijo resno potrebo po organiziranosti, povezanosti, ki naj bi jih združevala v vseh oblikah družbenega in družabnega življenja.

V ta namen so študentje sklenili, da bodo v kratkem sklicali ustanovni sestanek, kjer bodo osnovali temelje bodoče študentske organizacije na šoli. Da bi si ustvarili celovitejšo podobo o „študentskem življenju“ v Kranju, sem obiskal za nameček tudi prostore, kjer spe ter študirajo slušatelji kranjske prvenke. Brž moram reči, da so razmere tako z vidika komforta kot glede duhovne in siceršnje svobode stanovalec študentov kratkoma bedno. Za eno 54 starih tisočakov, v kateri sta vsebovana hrana in stanovanje, imajo študentje na voljo sobo s šestimi ležišči z zastaranim in neustreznimi sanitacijami, kjer ima vsaj en študent pravico vsekaj trenutno „vzpostaviti red“, pravico poganjati obiskovalce – to bi kmalu doživela tudi s pomočnikom direktorja, kajti „njihovo veličanstvo“ tov. voditelj je bil prepričan da gre za obisk in le malo je manjkalo, da naju ni postavil pred vrata. Prepričan sem, da kranjskim študentom še ni prišel na uho termin „akademski svoboda“!

V Mariboru menimo, da bodo (bomo) bruceem iz Kranja „presolili pamet“. Iz vseh perspektiv: tako s študijske kot družabne in družbene in končno tudi s čisto študentske...

JOŽE ZAGOŽEN

študentsko spanje

Mnogokrat letoje očitki na ljubljanske študente, češ, vedno delate „neko galamšo“, mi pa, v Mariboru, mirno prenašamo dobre in slabe strani študentskega življenja. Spomnimo se samo zasedbe filozofske fakultete, pa Akerčeve ulice, na mirne demonstracije ob prihodu francoskega državnika, na proteste pred avstrijskim konzulatom... in še in še. Nikar si ne domašljamo, mi, Mariborčani, da pri nas ni stvari, zaradi katerih ne bi godrnjali. So, a jih prenašamo s potrpežljivostjo hlapca, ki je zadovoljen s svojo mezdo.

Tako kot ljubljanski študentje bi tudi mariborski lahko godrnjali, da poleg šole poteka post promet (VTS, oddelček za kemijo), godrnjali na naše in avstrijske organe (zahteva po dvojezičnih smerokazih), obsodili pa bi tudi kolege iz Zagreba, če menimo, da ne ravnajo prav.

Vidite, holt me, ko vidim, da spimo, da je vsakemu prav malo mar, če je študentsko gibanje zamrznjeno. V Mariboru smo zadovoljni z vsem, kar nam daje, samo da študiramo lepo v miru in da imamo od časa do časa kakšen ples.

Kolegij! Tako ne moremo. Če se ne bomo zganili, ne bomo nikoli dosegli boljših pogojev za študij, za družabno življenje in rekreacijo. Da, rekreacijo. Povejte mi, kje lahko študent sprosti svoje športne želje. Samo v hali B, pa še tam ni tako, kot bi želeli. Ljubljana pa to ima. Res je, da je prostobnica, res pa je tudi, da se ljubljanski študentje znajo postaviti za svoje želje. Določijo delegacijo, ki gre vse tja do slovenske vlade, in v krajnem primeru se odločijo za ulice ali zasebno fakultete. S tem ne trdim, da bi mi morali na cesto, da bi s transparenti in gesli zahtevali svojo pravico. Ne, Toda zganiti se bo treba. Zakaj v Mariboru ne moremo imeti športnih objektov za višješolce (srednjješolce)?

Zanima me, kakšen bo epilog zahteve našega lista po dvojezičnih smerokazih. Če naši kolegi na Korškem prenašajo germanizacijo, jo mi, slovenski študentje ne bomo. Strinjam se s pismom enega izmed naših bralcev, da je potrebno to svinjarijo razbiti. (Katedra, št. 3) Toliko let smo bili pod germanizacijskim pritiskom, da si tega danes, v socializmu ne moremo privoščiti. K vragu dobri sosedski odnosi, ko pa so korški študentje že naprej, kljub zahtevam naše vlade, izpostavljeni „Heitmandenstu“ in drugim germanizacijskim pritiskom.

Vidite, to je že ena stvar, ki bi jo morali slovenski študentje urediti. Notranje razmere pri nas pa pustimo v miru našim politikom, brigajmo se za tisto, kar vemo, da lahko dosežemo. Dosežemo pa lahko marsikaj, vendar le s temeljito povezavo, z dobro organizirano študentsko mrežo.

Vsi vemo, da si študent lahko privoščiti marsikaj, za kar bi delavec zletel iz službe. Opozorimo naše pristojne organe na nepravilnosti, ki se dogajajo, vendar pazimo, da ne bomo naše zahteve izraz sovinstičnih hotenj. S tem, če bi zahtevali rekreacijski center, boljše študijske pogoje, boljše politiko prehranjevanja in stanovanj in še mnogo problematičnih zahtev, ne bi prekršili nobenega zakona. Zgubiti tako nimamo ničesar, kvečjemu lahko kaj dobimo.

A Mariborčani spimo. Zavili smo se v svoje kožulce vsakdanjosti in se prepustili tokovom sodobnega življenja. Bo že bog pomagal. Bog pa ne bo pomagal tako dolgo, dokler se sami ne bomo zganili.

M. VRANIČAR

KATEDRA

študentski list

IZDAJA STALNA SKUPŠČINA ŠTUDENTSKÉ SKUPNOSTI VZM

Katedro ureja uredniški odbor:

GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK: SLAVKO GERIČ

Študentska rubrika: Jože Zagožen – urednik, Milan Lampe, Jure Mikuz, Darka Schmidt

Notranja in zunanje-politična rubrika: Branko Gerlič – urednik, Davorin Kračun, Marjan Vraničar

Kulturna rubrika: Vladimir Gajšek – urednik, Leopold Petrovič – kulturna publicistika

Literarna priloga Obrazi: Leon Serger – urednik

Humor: Bori Zupančič – urednik

Srednješolska rubrika: Branko Salamon – urednik, Zarko Golob

Lektorna in korekturna: Marija Frankovič
Likovni urednik in fotografija: Miho Hochstätter
Sekretarka uredništva: Nevenka Vetrli

Tehnični urednik: Marjan Zmavec

Uredništvo in uprava: Ob parku 7, telefon 22-004, tekoči račun 618-67-548. – Nenaročenih slik in rokopisov ne vračamo. Cena izdaja je 1 dinar (letna naročnina je 15 dinarjev, za ustanove in podjetja 20 dinarjev). Tisk CP Mariborski tisk.

elementi ameriškega modela II

NEKAJ ZNAČILNOSTI SISTEMA ŠTUDIJA

Ameriški visokošolski sistem spada med tiste, ki ne gradijo na predpostavki, da je srednja šola strukturirana povsem ustrezno njihovim pričakovanjem. Zaradi tega uporabljajo posebno mežila za ugotavljanje ustreznosti študentove predizobrazbe. Razen tega pa prvi dve leti collegea šele kompletirajo splošnoizobrazbeni profil (znanja s področja matematike, zgodovine, angleščine, biologije, fizike), ki daje osnovo za kasnejšo univerzitetno specializacijo.

Rekli smo, da je v veljavi poseben sistem ugotavljanja ustreznosti predizobrazbe. Eden od razlogov posebne skrbnosti v tem pogledu je, kot smo navedli, predpostavka, da srednja šola ni enotna.

Drugi razlog je v prepričanju, da kvaliteta vpisanih študentov bistveno opredeljuje kvaliteto šole. Iz tega jasno sledi, da presluduje omejen vpis in da se morajo kandidati za vpis podvreči posebnemu postopku selekcije.

Obseg vpisa na posamezno šolo je opredeljen s kapaciteto šol in kompasov.

Uveljavljena sta dva osnovna kriterija selekcije: uspeh v srednji šoli in rezultat posebnega testiranja.

Za uspeh v srednji šoli ni verodostojno zaključno spričevalo, pač pa „transcript“, za katerega kandidat posebej zaprosi svojo šolo. „Transcript“ predstavlja kompleksno oceno, v kateri so poleg absolutnih ocen štete tudi relativne – uspeh v odnosu na povprečen uspeh skupine.

Testiranje kandidatov za vpis na visoke šole opravlja za domala celotno ZDA specializiran College Entrance Examination Board s sedežem v Princetonu. Postopek je v osnovnih obrih naslednji: kandidate, ki so se prijavili k testu, zberejo na več skupnih mestih in jim v posebnih zapечатih kvartah razdelijo teste, ki imajo dva dela: inteligencijski test in test znanja. Rešene teste takoj zopet zalepijo v koverte in jih pošljejo v računalniško obdelavo v Princeton. Uspeh pri testu se giblje v razponu med 200 in 800 točkami. Šole postavljajo glede na reputacijo različne norme, koliko točk je treba doseči na testu. (Kandidati za Harvard, Yale ali Columbia morajo zbrati preko 700 točk.) Kandidati navadno kandidirajo na več univerz, ki zavzemajo različna mesta na lestvici reputacije. Istočasno zaprosijo center v Princetonu, da tem univerzam sporoči rezultat njihovega testa. (Praviloma tega rezultata študent nikoli ne dobi v roke, ker je bilo ugotovljeno, da bi to lahko povzročilo nepredvidljive mentalne motnje in deformacije v aspiracijah.)

Razen „transcripta“ in rezultata testa se običajno zahteva še priporočilo treh oseb: kandidatovega razrednika iz srednje šole, poljubnega profesorja in prominentne osebnosti iz kandidatove okolice.

Kot dodatna selekcijska metoda je v veljavi še intervju – osebni razgovor predstavnika visoke šole s kandidatom. Kompletno stroške tega razmeroma kompliciranega vpisnega postopka nosi kandidat sam.

Vendar ne gre za posebno visoke stroške, saj znašajo vsega skupaj nekaj več kot 22 dolarjev.

Študijski načrt si študent pravzaprav sam izoblikuje. Studentje, ki so se opredelili za identične načrte, se formirajo v „class“ in dobijo svojega „adviser-ja“ (tutorja, mentorja). Študijska snov se prezentira v obliki kurzov, od katerih so nekateri obvezni, drugi pa opcijski in si jih študent izbira z ozirom na svojo bodočo specializacijo. Ko bo pri nadaljnjem študiju kandidiral za specializacijo, bo namreč moral prikazati, koliko obveznosti (credits) iz določene relevantnega predmeta je opravil na predhodni stopnji. Uprava šole določa tako spodnjo kot tudi zgornjo mejo števila kurzov, ki jih študent lahko vpiše. Zaključni certifikat je za vse enak ne glede na to, ali so opravili minimalno ali maksimalno količino obveznosti. Razlika pa se pojavlja zopet v „transcriptu“, ki je edini verodostojen za nadaljnji študij.

Študijska obveznost je porazdeljena na pet dni v tednu. Tedenska šolska obveznost se giblje od 12 do 16 ure seminarjev, vaj, konsultacij in nekaj malega predavanj. Celotne obveznosti so preračunane tako, da študent opravi 40–50 (izjemoma tudi 60) delovnih ur na teden.

Ne ponavlja se semester, ampak kurz, pri katerem študent si opravi vse obveznosti. Studentova prizadevnost je pod neprekinjenim nadzorom. Po drugi strani je učitelj vedno, tudi izven svoje dnevne delovne obveznosti, na razpolago študentom. V vsakem trenutku študijskega leta se ve, kako je ocenjen posamezen študent. Zaključni izpiti so le ena od manj pomembnih faz preverjanja znanja. Običajno so to pisne naloge in študentom se mirno dovoli, da jih odnesejo domov in jih rešujejo v okolju, ki jim najbolj odgovarja.

Študij traja v povprečju 8 semestrov, pri čemer traja en semester 17 tednov (pri nas 13 tednov). Lahko pa je študij celo še bolj intenziven, razdeljen na tri semestre (po 12 tednov) in je na ta način možno 8 semestrov opraviti v treh koledarskih letih. To pomeni, da traja efektivno študijsko leto ravno dva meseca dlje od našega.

NEKAJ PODATKOV O PEDAGOŠKEM OSEBJU

Ameriška univerza razpolaga z naslednjo povprečno kadrovsko sestavo:

- 44 % profesorjev,
- 26 % pridruženih (associate) profesorjev,
- 22 % pomožnih (assistant) profesorjev,
- 8 % inštruktorjev itd.

Po akademskem profilu je te pedagoške delavce možno razdeliti v naslednje skupine:

- 11 % je opravilo postdoktoratne študije,
- 61 % je opravilo doktorat,
- 4 % imajo predloženo dizertacijo,
- 8 % je opravilo magistrij (Master degree),
- 14 % je dokončalo redni univerzitetni študij (1 st professional degree).

Glede na funkcijo v delovnem procesu se delijo na naslednje skupine:

- 77 % jih sodeluje pri pouku,
- 14 % jih opravlja in organizira raziskave,
- 4 % upravlja in administracija,
- 4 % pomožne službe.

Delovnik ameriškega profesorja ima naslednje sestavine:

- 32 % – pouk,
- 23 % – raziskave,
- 14 % – administrativne dolžnosti,
- 13 % – individualne konsultacije s študenti,
- 6 % – konsultacije z dejavniki izven šole,
- 4 % – javne funkcije,
- 7 % – ostalo.

Med bistvenimi značilnostmi je gotovo izredna mobilnost pedagoškega osebja, ki je razvidna iz naslednjih podatkov, vzeti iz neke raziskave in veljavni za leto 1963:

- 24 % učiteljev je bilo predhodno leto zaposlenih na neki drugi šoli;
- 7 % učiteljev predhodno leto sploh ni delalo v šolstvu,
- 27 % učiteljev je začelo svojo kariero v businessu, svobodnih poklicih administraciji, vojski itd.
- 61 % učiteljev že ima najnesnejše ponudbe za druga delovna mesta.

Za mnoge bodo posebej zanimivi podatki o zaslužkih ameriških univerzitetnih učiteljev. Imamo podatke iz leta 1968. Opozoriti moramo, da navajamo letno vsoto oz. zaslužek za 10 delovnih mesecev. Če se je učitelj pripravil angažirati pri raznih tečajih tudi v počitniškem času, je deležen posebnih dodatnih honorarjev. Zaslužki za posamezen naziv močno diferencirajo, pač z ozirom na reputacijo učitelja na eni in univerze na drugi strani.

Naziv	navrhji zaslužek	najnižji zaslužek
profesor	19.000 dol.	13.500 dol.
asociat prof.	13.600 dol.	11.500 dol.
asistent prof.	10.800 dol.	10.000 dol.
inštruktor	8.500 dol.	7.800 dol.

Čeprav to iz predmetnikov ni razvidno, pa je efektivna obremenitev ameriškega univerzitetnega učitelja mnogo višja od tiste, ki je naložena našim učiteljem. V času, ko teče njegov kurz (in to se periodično ponavlja skozi vse leto), opravi učitelj tudi po 20, celo 30 tedenskih ur zelo zahtevne in raznolike dejavnosti – od predavanja (to sicer bolj potrdkomu) pa do recenziranja študentskih dnevnikov, pisemnih nalog (papers) in individualnih konsultacij s študenti. Tudi število študentov na enega učitelja ne daje tako rožnate podobe, kot si običajno predstavljamo, ko negotujemo nad domačimi razmerami. Ta odnos se na ameriških univerzah giblje od 10 do 16 študentov na učitelja.

Namen tega zapisa seveda ni bil do podrobnosti predstaviti tako kompliciran mehanizem, kot je ameriško visoko šolstvo. Kot smo obljubili v naslovu, smo navigli le nekatere elemente tega mehanizma. V glavnem smo le provizorično povezali nekatere podatke, ki se zbirajo v naši dokumentaciji. Izogabili smo se tudi komentiranju in primerjavam, ker so za to potrebne zelo resne študije, na katere se šele pripravljamo. Kljub temu pa bo zapis morda vendarle koristil v vse intenzivnejših študentskih debatah o podobi bodočega mariborskega univerzitetnega središča. To pa je tudi njegov namen.

FRANCI PIVEC

o izpitih

Teško bi začeli kakršnokoli razmišljanje o današnjih oblikah izpitov, ne da bi prej analizirali celoten kompleks študijskega sistema, katerega sestavni del so. Današnje oblike izpitov so namreč logična posledica načina visokošolskega poučevanja. V taki situaciji je razumljivo, da radikalne zahteve zahodnih študentov po odpravi izpitov tudi pri nas niso ostale brez odmeva. Če si namreč ogledamo, kakšno je (bilo) stanje na univerzah po svetu in ga primerjamo s stanjem pri nas, moremo videti, da je problematika identična. Zelo nazorno nam prikazuje stanje, kakršno je bilo leta 1968 na zahodnoevropskih univerzah, naslednji citat: „Pri izpitu je preganjanje, obramba in kritična presoja študenta popolnoma v profesorjevih rokah. V tem smislu so izpiti „kontrolni centri“ za manipulacijo s študentskimi življenji in predstavljajo nov vidik akademškega pripravljalnega procesa, namenjenega zahtevam družbe, ki mora nujno obnovljati svojo akademsko hierarhijo, saj tudi sama sloni na privilegijih in neenakostih.“ Prav reakcije profesorjev, kadar govorimo o spremembi izpitnega režima, nam dokazujejo, da je prav točka, kjer lahko študentje s pretehtano analizo dokazujemo, kje so slabosti vsakega študijskega sistema in tako prisilimo profesorje, da se pridruživajo prizadevanjem študentov za novo univerzo. Zato bi želeli s svojim pisanjem podpreti in popularizirati akcije vseh tistih študentov, ki se zavzemajo za analizo posledic sedanjega izpitnega režima na mentalno higiensko počutje študenta. Rezultati take analize bi pripomogli k osveščanju tistih, ki jim ustrezajo današnji zastareli pedagoški prijemci v našem izobraževalnem sistemu, in tistih, ki so nesklajni takih prijemov. (Opozoriti naj, da so ob takih analizah v tujini prišli na dan celo nekateri skrajni primeri, v katerih je prišlo do samomorov.)

Da bo problem, o katerem mislimo govoriti, lažje razumljiv, si na tem mestu oglejmo nekaj – upani da znanji – dejstev, poznavanje katerih je nujno potrebno za vsako diskusijo o študijskem sistemu. Klasične oblike izpitov so logična posledica zahtev po preverjanju znanja, ki ga študent sprejme pasivno podanega „ex cathedra“. Gre torej za oceno sposobnosti reproduciranja znanja, zapomnjenja, torej predvsem faktografije. S psihološkega vidika so gotovo utemeljena dejstva, da je izpit moment enkratne napetosti, ki je povzročila interakcija med maksimalno željo po dokazovanju sprejetega znanja in neštivilnimi zavornimi (predvsem enačenji: izpit = tveganje, omejena možnost opravljanja izpitov, zavest o subjektivni moči odločanja profesorja itd.) Tako vidimo, da so nujne drugačne oblike, ki naj bi nadomestile dosežene izpite. Obenem pa vidimo, da so te neizpoljive in si jih sploh ne moremo zamisljati brez spremembe sistema predavanja in preko njih projektirajočega se pojmovanja „znanja“. Kor je v okviru današnjih možnosti težko spodbuditi in potem ocenjevati študentovo angažiranost pri delu (pomembnejše prostorov, premajhno število učiteljev na določeno število študentov itd.), vidimo, da je edina možnost v že omenjenem: z moderniziranjem sistema predavanja se bo nujno moral modernizirati tudi sistem izpitov. Vendar je to, na žalost, le površno pojmovanje problema. Ki se kompleksno zastavlja šele pri poskusu objektivnega pojmovanja pojma „znanje“, bodisi njegovega podajanja, bodisi preverjanja. To je namreč moment, pri presoji katerega deluje skoraj izključno le subjektivni dejavnik. Ta faktor je posledica pojmovanja visokošolskega učitelja izključno kot znanstvenika, usmerjenega le v stroko, pri katerem so vsa pedagoška vprašanja v drugem planu ali pa se tam ne. To je sicer dejstvo, pri obravnavi katerega ne smemo biti oavni, saj ga ne smemo in ne moremo a priori obojati. S takim tretiranjem bi lahko naredili precej škode. Zavedati se moramo tudi možnosti sodelovanja (osveščene) študenta pri profesorjevem raziskovalnem delu. Če skušamo ob naštetih dilemah ugotoviti, kje danes sploh smo, se zavemo, da je pravzaprav stanje najslabše, kajti pristajamo na kompromise, kjerkoli so možni.

Tako se, na primer, danes suponira, da profesor – znanstvenik obvlada tudi pedagoške prijeme. Teško bi govorili, da ljudje, ki znajo kot univerzitetni učitelji izredno važno vlogo v družbi, v nekaterih primerih kot osebnosti moralno usso kos svoji vlogi, če nam ne bi nekateri konkretni primeri na naših univerzah tega dokazovali. Še več, če pogledamo resnici v oči, lahko mirno ugotovimo, da je mit, čes da ljudje s tem, da so dosegli določeno stopnjo v strokovni izobrazbi, funkcionar vestransko zanesljivo, le umišljen. Ker se tako opredeljena vrsta univerzitetnih učiteljev svojih pomankljivosti niti ne more zavedati, težko verjamejo, da bi zahteve po minimalni informaciji iz pedagoške prispevale k izboljšanju stanja. V takem momentu namreč ostali profesorji nimajo moči, pa tudi ne želje, kontrolirati pedagoške uspešnosti svojih sokolegov. (Minimalna možnost bi tu vsekakor bila objektivna statistična kontrola.) Tako prihajamo do zanimive ugotovitve, da lahko le študentje pripomorejo k objektivni predstavitvi univerzitetnega profesorja kot pedagoga. Te notacije se manifestirajo na dva načina. V prvem primeru prihaja do živga sodelovanja pri delu, če je profesor kot pedagog uspešen, ali obratno. Zanimivejši je drugi način, ki pa je pri nas v praksi le teško mogoče in ga poznamo bolj teoretično z zahoda, zajema pa vse neformalne oblike odpora proti slabemu profesorju. Te zajemajo širok razpon od diskusije o študijskem sistemu do bojkota predavanj. Ko iščemo možnosti za prevojanje in legalizacijo študentskih možnosti pri nas v skladu z našimi stalnimi zahtevami po samoupravnem sodelovanju, se nam zdi zanimiva možnost, ki jo je v nekem pogovoru povedal profesor Schmidt: pri selekciji naj bi študentje ocenjevali profesorjeve pedagoške sposobnosti.

Tako smo torej videli, da je nujno treba kontrolirati stalni prisotni subjektivni faktor. Taka kontrola je možna šele, ko popolnoma odkrito in „enakopravno“ funkcionira komunikacija na relaciji profesor – študent. Zaenkrat to ni tako, prepričani pa smo, da je trenutno osveščanje študentske populacije dobra garancija, da bo.

JURE MIKUŽ

kaj ustvarja naše vezi?

Ko razmišljamo o študentskem gibanju, se nam med drugimi postavi tudi vprašanje, kaj ustvarja naše vezi. Kje je sila, ki nas povezuje, da delamo skupaj, organiziramo posamezne akcije in gibanje gledamo v celoti?

Abstrahirul bom interese in nekatere druge vzroke ter se omejil na vprašanje skupnega prostora.

Studentje se srečujemo v šoli, na plesih in v kaki restavraciji. To pa je za moč premalo.

Studentje bi potrebovali prostor, ki bi bil blizu posameznim šolam in ki bi bil privlačen za nje.

STUDENTJE IN MLADI LJUDJE NASPLOH SE MORAJO ZBI-RATI TAM, KJER SE NEKAJ DOGAJA! Veseli smo novega študentskega doma. Veseli smo tudi, da se študentom v bodočnosti obeta gradnja prostorov. Zanima me pa, kdaj bo ideja realizirana. Trdim, da mora biti čim hitreje, saj takih prostorov ne pogrešamo šele sedaj, temveč so jih želele in zahtevale že dosti starejše generacije. Pri vsem tem nam je še znano, da Maribor ravno sedaj postaja visokošolsko središče.

Nisem seznanjen, kako je z gradnjo prostorov in vesel bi bil, ko bi mi IOSS MVZ ali kdo drug pojasnil, kakor tudi drugim študentom, kdaj lahko pričakujemo uredništvo teh želja in kaki bodo prostori.

Reči moram, da se še kar zanimam za dejavnost v okviru SS v Mariboru, pa kljub temu marsikaj pre mimo meje.

Mislím da je informacijsko ali propagandno delo v okviru IO SS MVZ slabo organizirano. Tega ne razumem, saj sem prepričan, da je propaganda pri vsakem družbenem delu izredno pomembna. Prepričan sem tudi, da se bo stanje v tej smeri izboljšalo.

Predlagamo ustanovitev Rada študent. Tak radio stane 20.30 milijonov SD; vem, da je ideja mogoče realizirati tudi že z nekaj starimi milijoni din. Studentje VTS bi bili pripravljani za tako vsoto denarja izdelati UKV postajo, katere oddajna moč bi zajemala kakih 10 do 15 km. Na skupščini SS MVZ, ki je bila pred kratkim, je predsednik IO SS MVZ povedal, da se bo IO SS MVZ lotil te akcije. Zanima nas, kdaj misli IO realizirati idejo o Radiu študent v Mariboru in kako.

naj sosedu koza crkne...!

Dogodki, povezani z vprašanji gospodarstva in narodnosti, so se v zadnjem času pri nas precej zaostri.

Res je, da so vprašanja o tem med seboj tesno povezana in da se prav tej povezavi do nedavna ni posvečalo mnogo pozornosti, a prav tako je res, da se je sedaj pristopilo k tej problematiki po eni strani upravičeno množično, a po drugi, vsaj po mojem mnenju, nepremišljeno in z napačnega stališča.

Devizni režim je potrebno spremeniti in liberalizirati, nikakor pa ne tako, da bi bilo naše gospodarstvo razbita in enakopravnih in samostojnih subjektov, ki bi o celotnem zunanjetrgovinskem poslovanju odločali ne oziraje se na interese in potrebe drugih.

Tovrstne želje in zahteve nekaterih – ne glede na republiko in narodnost – se mi zdijo neumne, nelogične, ekonomsko in politično neopravičljive in zato v skrajni meri protidržavne. Za pojasnitev teh pojmov je potrebno razjasniti več drugih: narod in nacionalno vprašanje, ekonomske probleme, ki izhajajo iz narodnostnih vprašanj, ter povezanost deviznega režima in zunanje trgovine z njimi.

Narodi pravzaprav ne obstajajo od nekdaj, vsaj kot samozavedajoča etnična skupina ne.

Renan je pisal (povzeto po Problemih, št. 91–92, julij–avgust 1970), da je narod tista družba, ki ima voljo biti narod, in moč to svojo voljo tudi uveljaviti. Narod se mora torej svoje narodnosti zavedati ter svojo zavest uveljavljati tudi hote.

Pripadnik tega naroda pa je človek, ki se zaveda pripadnosti narodu, ki si to pripadnost želi, jo prizna in se zanjo tudi bori, ki ima torej tudi voljo biti pripadnik naroda in moč – objektivno ali subjektivno – to voljo uveljavljati.

V predindustrijski nizko produktivni družbi narodi kot etnične skupine niso obstajali, ker niso imeli ne političnega ne gospodarskega pomena. Pripadnost posameznika ni bila narodnega značaja, temveč podložniškega ali deželnega, pa tudi verska pripadnost je imela velik vpliv. Okvir delovanja posameznika ali skupine, ljudstva ni bil narod, ampak dežela, plemo, rod ali preprosto fevdalec „lastnik“ oz. gospodar nad ljudmi. Interesi takratnih skupin niso bili narodni, ampak interesi vladajoče kaste, ki je bila številčno praviloma majhna ne glede na obseg dežele in število ljudi, nad katerimi je vladala.

Razvoj industrije in s tem povečana produktivnost pa sta zahtevala drugačno ekonomsko ureditev kot fevdalni naturalizem z obrtniško proizvodnjo: potreben je bil širši trg in močnejša zaščita sicer še vedno razrednih interesov – interesov vladajočega razreda (pravzaprav interesov razreda, ki je prihajal na oblast), ki pa je bil mnogo močnejši, gospodarsko in številčno, kot fevdalna vladajoča kasta. Ta razred je lahko nastopal v imenu širših interesov, pa čeprav je bil še vedno le del ljudstva, del družbe, „Izmislil“ si je narod.

Ker torej majhne gospodarske politične enote, kot so bile mestne države in individualizacija posameznih pokrajin, dežel v okviru ene na videz velike in močne države (npr. nemško cesarstvo), niso mogle zagotoviti ekonomske osnove industrijskemu načinu proizvodnje, so bile obsojene na propad in so v daljšem ali krajšem obdobju propadle.

Postale so del, bolj ali manj enakopravne, večjih, enotnih držav s celovito politiko gospodarstva in mednarodnih oz. meddržavnih odnosov. Majhne kneževine in mestne ali drugače osnovane države so se združevale v državo, ki ji je bil osnova narod.

S takimi procesi se je vedno bolj prebujala narodna zavest – volja do narodnega obstoja – in ta zavest je v obrtni funkciji pospeševala procese združevanja držav v velike narodne države. Seveda se proces večanja in poenotenja potem ni več ustavil ob narodnih mejah, ampak se je združevanje nadaljevalo in porajalo velike mnogonacionalne države, ki pa so bile takrat tudi gospodarsko še neopisane, nepotrebne, premočne, kar je privedlo do narodnih diskriminacij in le-te zopet do še močnejšega uveljavljanja narodne zavesti.

Izkoriščani narodi so se hoteli osamosvojiti in razvijati samostojno, ker so jih dominantni narodi, ki so bili praviloma gospodarsko močnejši, ovirali v njihovem kulturnem in gospodarskem razvoju. Po drugi strani pa se tudi pripadniki tega dominantnega naroda mnogokaj niso strinjali s tako državo, ki je imela močan vpliv na trg in druge gospodarske procese. Miselnost, ki je takrat prevladovala v meščanstvu, je bila pogojena s teorijo liberalnega kapitalizma, ki prepušča vsem lastnikom – kapitalistom popolnoma proste roke pri kreiranju njihove poslovne politike; država ima pravico le pobrati davke, ki jih nujno potrebuje in morajo biti zato minimalni. Tako je sedaj nasproten gospodarski vpliv na mentaliteto ljudi še utrdil narodno zavest z zahtevo po osamosvojitvi.

Naša zgodovina prikazuje oba procesa združena: borili smo se za osamosvojitve glede na našo podrejenost avstroogrski monarhiji in turškemu oblastvu, po drugi strani pa smo iskali načine, kako bi vse jugoslovanske narode združili v eni državi. Kajti vsi posamezni narodi Jugoslavije, kakor koli že so edinstveni, samostojni, so tudi pripadniki večje etnične skupine – slovenskega naroda. Obstajale so tudi struje, ki posameznih narodov kljub njihovim specifičnostim niso priznavale, marveč so zagovarjale jugoslovanski narod kot en, edini, identičen z definicijo naroda, ki pa v svoji dokončni obliki še danes ni izdelana. Razne skupne lastnosti, kot so jezik, navade, zgodovina, mentaliteta, pa tudi že večkrat omenjena VOLJA ter MOC, ne zadostujejo. Narod je skupek vseh teh pa še drugih posebnosti, značilnosti itd.

Narodi kot narodi, kot svoje narodnosti zavedajoče se družbe torej obstajajo sorazmerno kratek čas, vsaj v današnjem pomenu besede narod. A v tem času si je narodna zavest uspela v miselnosti ljudi priboriti svoje mesto. Lokalpatriotizem, ki je v zavesti še zelo močno prisoten, je moral odstopiti prvo mesto narodni zavesti, ki je sedaj najmočnejši čimtelj človekova dejanja in nehanja.

Gospodarski razvoj v preteklosti je „odkril“ narod in si s pomočjo porajajoče narodne zavesti uredil svet tako, da je najbolje odgovarjal (svet oz. njegova ureditev) nadaljnjemu razvoju gospodarstva, da je ureditev sama skrbela za ugodne gospodarske okoliščine.

Narodna zavest je sedaj živa, prisotna v miselnosti človeštva. Države so bolj ali manj razdeljene po narodnih mejah.

So dovolj velike, da je njihova velikost dajala dovolj močno gospodarsko osnovo življenju in razvoju, ter dovolj majhne, da ne prihaja do prevelikih trenj med interesnimi skupinami v državi.

Pač pa je gospodarstvo tisto, ki sedaj spet zahteva spremembo: Velikost in ekonomska moč posamezne samostojne države ne zadošča več potrebam. Svetovni trg zahteva konkurenčno močnejše udeležence borbe za profit in prestige.

Množica meddržavnih povezav, trgovskih in carinskih unij, pogodb in paktov te potrebe potrjuje in jim skušajo ugoditi.

EGS, NATO, SEV, GATT in druga združenja oz. sporazumi predstavljajo močnejšo konkurenco kot pa članice posamezno. Carinske ugodnosti v teh skupnostih predstavljajo začetek ukinitve meja, kar je trenutno najmočnejše v Beneluxu, kjer tri države tvorijo skoraj že eno samo. Skandinavske države pa v določenih ozirih sploh ne poznajo več

meje in na marsikaterem mejnem prehodu ni nikakršne carinske kontrole, ampak le napisna tabla, ki označuje konec ene in začetek druge države.

Gospodarstvo torej, prav tako kot je pred nedavnim onemogočilo obstoj mestnih držav in majhnih kneževin ipd., sedaj onemogoča obstoj nacionalnih držav in zapiranje letih v nacionalne meje. To nikakor ne pomeni, da je potrebno ali možno današnje države ukiniti in formirati nove združbe, ki bodo slinele na kakšni drugačni idejni osnovi, ne na narodu, in ki bodo večje ter močnejše pa zato bolj sposobne za življenje.

To ni mogoče že zato, ker niso vse države na stopnji razvoja, ki spominja na odmiranje države. Država kot nacionalna, birokratsko-administrativna institucija odmira. Namesto države v današnjem smislu bo nastala neka druga forma združevanja ljudi, podobna državi, a kvalitativno drugačna. Proces odmiranja je počasen, zaenkrat še v „povojih“, a vendar živo prisoten in aktiven.

Zahodnoevropski politiki in ekonomisti (nekateri) zagovarjajo teorijo o Združenih državah Evrope, ki bi bile dovolj močna ekonomska enota, da bi Evropa lahko konkurirala ZDA, ZSSR in morda tudi Kitajski, katere ekonomija je neznana, a daje čutili tudi to, da je močna in vedno močnejša. Seveda je še prav mnogo nasprotnikov te teorije, ki bolj ali manj argumentirano preprečujejo hitrejši razvoj te ideje. A vendar je trenutno še preuranjeno združiti Evropo v eni državi. Ne nazadnje zato, ker je v Evropi še mnogo držav premalo razvitih, da bi bilo zanje in Evropo koristno včlanjenje v ZDE.

Jugoslavija je vsekakor ena takih dežel, ki jim samostojnost še mnogo bolj koristi, kot pa bi ji koristila pripadnost kakšni veliki mnogonacionalni politično-gospodarski tvorbi.

Razvoj držav na nivoju Jugoslavije je mnogo hitrejši, če so samostojne, a razen samostojnosti morajo biti tudi enotne.

Zato je prav nesmiselno deliti eno državo v več suverenih, popolnoma samostojnih delov le zaradi manjših razlik v običajih, razvitosti, mentaliteti ipd., skratka, zaradi različnih narodov, ki žive združeni v njej.

Država kot gospodarsko politična tvorba mora ostati celota ne glede na število narodov, ki jo sestavljajo. Posebej še, ker so vsi ti narodi pripadniki močnejše etnološke skupine in zato delno identični drug z drugim.

Ustavni amandmaji dajejo posameznim narodnim republikam mnogo več samostojnosti in suverenosti, ker predvidevajo poleg razvite narodne zavesti tudi razvito „državno zavest“. Enotnost države naj ne bo več vsiljena linjsko, od zgoraj navzdol, ampak naj bo rezultat enakopravnega dogovarjanja posameznih udeležencev gospodarsko-političnega življenja. Na ta način bi prišlo do pravičnega upoštevanja interesov slehernega porabnika družbenih sredstev in ne bi nihče mogel več trditi, da je zapostavljen. Ekonomski izračun koristi in škode bi dve enakopravni strani privedel do pravičnih odločitev, ki bi ustrezale obema.

A, žal, je med nami še nekaj elementov, ki želijo to „svobodo“ izkoristiti v svoje namene in se ne ozirajo na interese drugih udeležencev jugoslovanskega gospodarsko-političnega življenja.

Namesto da bi argumentirali svoja stališča z zveznimi interesi, in prav gotovo je razvoj vsake republike koristen zvezi, zato je prav gotovo tudi večina interesov republik zveznega pomena, se na zvezo poživljajo in želijo, kot na zahodu „liberalni kapitalisti“, iz trenutne situacije kovati čisti dobiček le zase ne glede na potrebe drugih in ne glede na skupne potrebe.

„Naj sosedu koza crkne!...“ Je, žal, še vedno premočno zastopana želja v našem življenju.

Nismo vsi taki, da bi želeli sosedu škodo, a nekaj jih je in nekateri med njimi so, žal, na položajih, ki jim dovoljujejo pomagati ubijati sosedovo žival.

Po drugi strani pa je ta želja posameznikov spretno prikrita s plačdom pravičnosti, z „upravičenimi“ zahtevami po „pravični“ razdelitvi dobrin ustvarjalcem itd. Tako imajo te, po mojem mnenju prevratniške, ideje mnogo večji odmev med ljudmi, kot bi ga imele, če bi bili ti egoistični interesi neskriti.

Zelo močan argument je devizni režim.

Kot povsod na svetu ima tudi pri nas centralna banka, ki se pri nas imenuje Narodna banka SFRJ, monopol nad razpolaganjem s prispelimi devizami. Narodna Banka torej sama določa, komu bo prodala devize, ki jih je ustvarjalec priliva moral prodati NB.

Nekateri prej omenjeni patrioti pa sedaj zahtevajo, da se delitev deviz ne opravlja več preko centralne ustanove, ampak naj razpolaga z devizami tisti, ki jih je ustvaril ali vsaj, da deli devize republika, v kateri so bile ustvarjene, in sicer v okviru pooblastil, ki naj bi bile prešle nanjo z ustavnimi amandmaji.

Res je, da naš devizni režim ne deluje tako, kot bi moral, a spremembe ne smejo položaja še poslabšati. Devizni režim je okoren, a ne premalo liberalen, ravno nasprotno: dovoljuje postopke, ki jih ne kontrolira in nima instrumentov preprečiti jih.

Izvoz je pri nas skoraj povsem svoboden, nekontroliran, in sicer iz preprostega razloga: potrebujemo devize in ustvari nam jih le izvoz. Uvoz pa je na drugi strani zavrt do skrajnih meja, ker baje devize odliva.

V resnici pa pretirano forsiran izvoz devize odliva, ker zaradi pomanjkanja materialov na domačem trgu več in dražje uvažamo, kot bi bilo potrebno.

Primer: naš proizvajalec polizdelkov, konkretno železama, mora določeno količino surovin in potrebščin uvoziti, za kar potrebuje devize. Teh ne more dobiti, če določene količine proizvodnje ne izvozi, kajti naša logika pravi, da če želiš devize porabljati, jih predhodno ustvari. Tako naš železar sklene pogodbo s tujino in proda – izvozi – pretežni del svoje proizvodnje.

Železari so pri nas monopolisti – so železarne, ki določen asortiment proizvajajo edine v Jugoslaviji (cevi, profile itd.).

Domača poraba njihovih proizvodov je tolikšna, da že njihova proizvodnja, prodana v celoti na domačem trgu, ne krije potreb.

A ker je železarna, ki potrebuje devize, večji del proizvodnje izvozila, je pomanjkanje doma se bolj pereče. Domači porabnik je prisiljen te proizvode uvažati, in sicer po precej višji ceni. Prištetih je namreč treba še prevozne stroške, carine, takse, marže ipd. Precejšen del teh stroškov je treba plačati v devizah. Mislim, da ni težko izračunati, kaj je za državo bolj koristno: izvažati mnogo in uvažati posledično še več ali pa izvažati manj in zato uvažati tudi sorazmerno manj.

Mar bi ne bilo mogoče razdeliti devize tako, da bi jih tudi tisti, ki jih sicer potrebuje, a proizvajajo za domači trg, dobil od tistega, ki kupuje pretežno na domačem trgu, prodaja pa zunaj?

Več je še takšnih primerov, v poljedelstvu, v uvozu za proizvodnjo, že vnaprej prodano v tujino itd., kjer so naši predpisi neprilagojeni potrebam in tudi pretogi.

A nikakor ni napaka našega deviznega režima centraliziranost, le da je ta centraliziranost preveč toga.

Samostojnost bi bila še večje zlo, preprosto zato, ker je še vedno preveč cepcev, ki sosedu zavidajo kozo.

kriza trenutka - stvarnost konflikta?

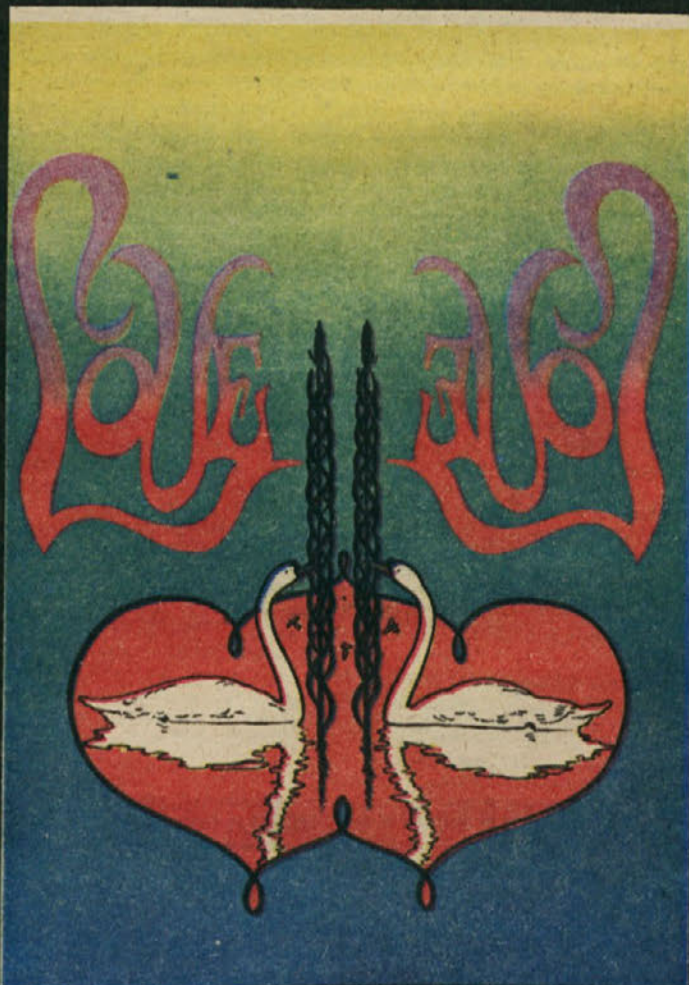
In zopet smo dobili nekaj, o čemer šepetamo za vogali, o čemer se pripravimo ob vrčku piva, kar pišejo časopisi, kar pretresamo na partijskih sestankih. Bil je to znova eden velikih povojnih preobratov v razvoju naše družbe, v rangu, kot se spominjamo, informbiroja, brionskega plenuma iz leta 1966; mogoče bi sem lahko prišli še gospodarsko reformo. Napetost je dosegla vrhunec, da bi lahko sprostita družbeno-politični orgazem ogromnih razsežnosti. Bomo sedaj utrujeni počivali ali si bomo še enkrat utruli že uhojeno pot? Mogoče pa se bomo z novimi močmi pognali naprej, prosti težkega bremena?

Nacionalizem je premagan, zopet enkrat. Danes lahko v Evropi nacionalizem označimo kot preživel, celo kompromitiral se je. To ne pomeni, da je iz ljudske zavesti izginil čut nacionalnosti, a zadržimo lahko, da v normalnih razmerah na to karto demagoškimi politikom ni več mogoče pridobivati ljudskih množic. Še posebno nevzdržne so nacionalistične težnje v mnogonacionalnih državah, ker nujno sprejajo k razcepjanju, ki škoduje tako političnim interesom vladajoče strukture kot tudi splošnim ekonomskim interesom družbe v celoti. Vendar je nacionalizem čisto le oblika, ne pa tudi vsebina gibanja. Vsebina je lahko politikanstvo, lahko pa tudi socialno-ekonomski konflikt, to je razmerje, ki nujno nastane v deželi, katere regije so na različni razvojni stopnji v danem trenutku. Sožitje med razvitimi in nerazvitimi pod skupno streho je mogoče doseči na daljši rok, toda dinamika razvoja odkriva stanja momentnega neravnovesja, ki se izraža v raznih pojavnih oblikah konfliktov, pogosto nacionalističnih. Pojavi se lahko izkoriščanje nerazvitih po razvitih; iz zgodovine nam je znanih mnogo primerov. V novejšem času, predvsem v državah, ki želijo zagotoviti ekonomski razvoj, pri čemer so startne osnove posameznih področij bistveno različne, pa se nerazviti pojavijo kot cokla, kot nenasična žrela, ki pogoltnejo več, kot razviti zmorejo prispevati. Pri tem je pomembno, da so „razviti“ le relativni pojem in da to še ni področje z ekspanzijo, ki išče nove poti odvečnemu kapitalu. Takrat pomeni celovit razvoj celotnega državnega območja potrošnje substance relativno razvitega dela. Zato morajo nosilci ekonomske politike najti pravo mero pri reševanju razvojno ekonomskih vprašanj, ker so politično zelo občutljiva.

Pojav akutnega nacionalizma pri nas je nedvomno determiniran z gospodarsko, politično, ideološko in kulturno komponento. Samoupravno tržno gospodarstvo nujno temelji na relativni samostojnosti gospodarskih subjektov. Kljub povojnemu centralističnemu forsiranju nerazvitih na račun „razvitih“ danes še vedno nismo enakomerno razviti. Omenjena samostojnost je zato nujno zelo relativna, kajti veljavi so še zmeraj različni kriteriji, ki prizadevajo interese posameznih regij. Po drugi strani pa vemo, da bi absolutna ekonomska merila to, imenujemo jo lahko makro-socialno diferenciacijo, pospešila. Pri vsem tem pomeni nestabilna gospodarska situacija še dodatnega pospeševalca konfliktnih situacij. Na nestabilni ekonomski bazi pa je nemogoče graditi stabilno družbeno nadstavbo. Naš revolucionarni politično-ideološki sistem lahko povežemo s svetovnim političnim položajem, čigar najintenzivnejši tokovi v Evropi se vrtinčijo okoli nas, pri čemer upoštevamo še jugoslovansko tradicijo in kulturo; vidimo, da je konflikt v nacionalistični obliki našel ugodne možnosti razvoja. Časovno ga lahko povežemo z družbeno-političnimi reorganizacijami na ravni federacije, ko država odmira s tem, da prenaša svoje funkcije na manjše politične tvorbe. Interesi krepitve nacionalnih skupnosti so dobili navidezno oporo. Vedno pa se moramo zavedati, da ni smisel odmiranja zveze v krepitvi mini državnih tvorb, temveč v postopnem približevanju državnih funkcij delovnim ljudem preko vedno manjših in bolj neposrednih nosilcev. S tega vidika lahko razgrnemo nevarnost, pred katero je bil naš socialistični razvoj; ne gre samo za nevarnost političnega secesionizma, temveč tudi za nevarnost krepitve državno-birokratskih struktur na nižjem nivoju, kar bi alienirano ljudskih množic le še stopnjevalo.

Nevarnost je odklonjena, negativna ideologija potolčena, toda oči ne smemo zapirati. Pričenja se novo obdobje; kakšno bo, je odvisno od nas. Nasprotja tiščijo k napredku, s porazom ene skrajnosti se okrepijo sile druge. In v drugem ekstremu je skrita naša nova nevarnost: to so sile birokratsko-centralistično-neostalinističnega tipa. Ali bomo pričla lovu na čarovnice? Z omejevanjem svobode silam, ki so nam nasprotno, lahko bistveno omejimo svojo svobodo; ko zapremo demokracijo nasprotnikom, jo lahko tudi sami. Danes najdemo posledice informbiroja kot zelo pozitivne, saj menda ne zavidamo Čehom. Poljakom itd. njihovega socializma. Vendar je informbiro v tistem trenutku pomenil udarec razvoju kot tudi demokraciji. Podobno danes, ko smo v situaciji po velikem pretresu, ni razloga, da bi dvomili o uspešnosti na dolgi rok. Toda živimo tudi danes, sedaj. Naše pozicije so humano-socialistične; take morajo tudi ostati. Marksistična ideologija je organsko povezana z humanizmom; kjer je ne tolmačijo tako, jo tudi negirajo. Naš samoupravni razvoj je bil ogrožen z ene strani. Že jutri bo lahko z druge. To je prezkusnja naše družbene zrelosti. Ali bomo protagonisti nekaterih preteklih akcij imenovali politične zločince ali zavedene in propadle upornike? S tem, ko jim bomo izrekli sodbo, bomo sodili sami, naši zrelosti, humanizmu, svobodomiselnosti, progresivnosti. Obseg pojma, političnega zločina v neki družbi je adekvaten indikator njene (ne)svobodnosti, (ne)naprednosti ipd.; čimmanj obsega, močnejšo in naprednejšo, bolj človeško se čuti družba. In mi pravimo, da smo močni, napredni, človeški. Interes nas vseh kot tudi obligacija nas vseh je, da bomo taki tudi ostali.

DAVORIN KRAČUN

angeli in pekel

PROSVETA ČLOVEKA, PROSVETA SVETA
(NEOBICAJNE MISLI)

Za nami je obdobje konstituiranja naših komunalnih, nacionalnih in zveznih kongregacij, t. j. mreže agentur za opravljanje življenjskih in kulturnih zadev in nalog. Človek ima očitno na voljo cel repertoar početij, možnih družbenih poti in možnosti, ki jo izkoristi in jo zaživi, izvrši, imenujemo kariera. Iz zgodovine je znano, da ni mogoče živeti brez družbenega oziroma delovnega angazmaja, marsikdo pa more tudi zdaj zatrditi, da izbira življenjske kariere ni lahka stvar, ker nanjo ne vpliva le človek sam, pač pa ekološko-tehnične in organizacijsko-eksistencialne komponente ustrezne regije. Vprašanje – kaj počnemo sami s seboj oziroma kaj počne družba z nami – je najintimnejše eksistencialno vprašanje, ki si ga more zastaviti človek bistrre glave.

Mogoče je namreč spoznati bistvene in osrednje oziroma usodne zakonitosti bivanja, krotjenja deviacij narave in uvideti situacijo planeta, ozvezdij, manj mogoče pa je pristati na določen veljavni kulturni ali družbeni model izvrševanja nalog. To je vprašanje sui generis. Vsak najpreprostejši človek vidi sedanjí model, možne poti in načine početij, produkcije, uprave, vojskovanja, zabave, kulture, ne bo pa toliko domisljal, da bi se vprašal, če so to dejansko smiselni, pravilni in zanj primerno organizirani procesi. Neka tehnika gospodarstva in kulture zahteva in naroča sebi primerno vzgojene, profilirane, prikojene ljudi. Ko le-ti zasedajo mesta, se vžive, zato se o sistemu ne bodo vpraševali, posebno če so poslušni, pokorni in pridno živeli prejšnje stopnje svoje kariere. Seveda od nikogar ne zahtevamo nepokornosti, če je sam prepričan o popolnosti svojega sveta. Tu bi se lahko tudi odrekli nadaljnim besedam, če bi ne bilo mnogo dokazov protesta proti takšni samozadovoljnosti.

Kot je znano, je tudi šolstvo ena od družbenih kongregacij z dolgo zgodovino in je kot cerkev ali vojska, zdravstvo ali uprava, tehnika ali kultura eksistencialni faktor spodobnega emblema. Kako je stanje na področju te mreže, je pred kratkim odgovorilo srečanje prosvetnih delavcev v Mariboru; precej poštenih besed je napisal v zadnjih letih dr. Pediček, programsko usmeritev pa podal dr. Schmidt. Zelo so se sporekli prosvetni krogi na Slovenskem glede smotrov, oblik in o tem, v kaj vse se mora podati mlad človek! Prosveta človeka ni pogojena le z vladajočo družbeno-tehniško prakso, ki, kot sem omenil, naroča – kot servisu – primerno oblikovane funkcionarje za svoje funkcionalne vloge. Človek nekega sloga kulture, obstoja, nekega načina življenja bi moral poznati tudi vse druge modele vedenja, početja, igre, ne bi se smel sprizajati z neko vladajočo tehnologijo. Kaj je potrebno početi s svetom, ni težko vprašanje; vsi tehniki in tehnologi vedo o tem zelo veliko. Toda drugo vprašanje je, kaj doživi človek skozi dolgo kariero, posebno če si je ni izbral sam. Toda to so socialni problemi, na katere naj se ozrejo vsi marksisti, kajti izoblikovala se je že pestra družbena stvarnost, zelo delikatne nevedčnosti.

Problem prosvete sveta je zvezan s tehničnimi odkritji in poslovnimi mahinacijami, svet raziskujejo in koristijo in to je nevidna, a fundamentalna operacija. Prosveta sveta – tehniška in politična plat – zahteva kadre in tej službi, pripravi kadrov, so vdane šolske formacije. Od tod si cerkev privablja zase primerno mladino, družbene agenture skrbe za svoj arzenal, vojska zahteva svojo kontinuiteto – in človek lahko izbira.

Ti in podobni angazmaji so socialni, a znotraj njih človek uresničuje svojo kariero. Je to humana kariera? Bi ne bila normalna tista kariera, kjer gre človek skozi najrazličnejše vloge, ne da temu nasprotno živi celo življenje en sam modus vivendi? Če bodo sociologi in marksisti kdaj začeli pošteno gojiti svoje študije, utegnjo priti do omenjenega spoznanja. Če bo prišlo do družbenih zapletov, jih je s tem mogoče pojasniti. Prosveta človeka je na najbolj usodnem družbenem mestu. Če želi prispevati k pravičnosti človeškega življenja, se mora odpovedati službi, vsaj delni, kulturni in družbeni praksi. Ne sme gojiti le mišljenja, tudi glasbo, harmonijo in poezijo mora človek spoznati in z njimi živeti.

preoblečeni lenin

V zagovoru je Ivan Urbančič zares apologetsko dokazal, da skuša obravnavati svoj traktat Lenina „filozofija“ ali o imperializmu na psihoanalitično-apologetski način, ki pa je po svojem bistvu skozi vso priljučno knjigo zbirke Znamenja (št. 20) odlično nadaljevanje upoštevanje dialektike, materializma, prakse, ideologije itd. To nadaljevanje upoštevanje atributov je pravzaprav vsebinski koncept, ki je povezan z današnjo zgodovinsko-marksistično-dialektično situacijo, torej koncept kontinuiranosti ZGODOVINSKIH MATERIALISTIČNIH KATEGORIJ, v katerih avtorja zanima le omenjena kontinuiranost, ne pa zavest, eksistencialna, misel, občutenje, etika, znanstvenost, pozitivizem, logistika, estetika, antropološki nazori, hermeneutika, filozofija kulture, metafizika, ontologija, filozofija religije, jezika itd., tako da obstojimo pred veličastnim in nadnaravnim izklesanim občudovanjem Ivana Urbančiča, da bi razložil, kaj pravzaprav je Lenina „filozofija“ ali o imperializmu. Ta skretnost filozofske problematike na ravni marksistično-leninističnih in aktivističnih zgodovinskih kategorij, ta poudarjena dialektična zavest o materialnih procesih družbe, ki so poudarjeni v traktatu s pripombami pod črto, navsezadnje pa tudi leninistična zavzetost za Lenina, vse to je praksa in samo praksa, ki ne dovoljuje mišljenja, ne teorije ne zavesti – temveč zagovora; kaj? Zagovarja leninizem proti imperializmu, človek je le še predmet, produkt, je darvinistični utopični ustroj, ki se ukvarja s problematiko Hegla, Bacona, je torej delavec-proizvajalec, je zgodovinski in zavedni subjekt, ki si je podredil mitično Naravo, da bi živel v Družbi. Vprašanje, ki se nam postavlja radikalno, se glasi: ali lahko razmišljamo o Leninu mimo filozofije, in narobe: ali lahko mislimo filozofijo mimo Lenina? Vsekakor je zmotno, če se filozofija spremeni v svetovni nazor, da bi dosegla politično enotne (monopolne) cilje z enotnimi programi (manifesti) in enotnimi organizacijami (partijami). Ker pa se je omenjena pervertiranost že zgodila, je jasno, da vsakdo, ki se sploh želi ali hoče razmišljati in misliti svobodno, ki zdaj misli svobodno zunaj omenjenih ciljev, programov in organizacij, dobi nalepko „buržoazni“ filozof, nalepko, da si stvari izmišlja itd. Zato je v okviru Urbančičevega razmišljanja nesmiselno iskati filozofijo ali svobodo mišljenja, najdemo pa lahko PRAKTIČNE CILJE, ENOVITO ZGODOVINSKO PROGRAMANOST IN MATERIALISTIČNO, ZGODOVINSKO KATEGORIZACIJO „filozofije“, ki je izgubila možgansko vsebino v darvinizmu. Na čigav račun? Na račun mita in mitologije DELA IN PRODUKCIJE. Marksistični materialist Urbančič je dialektično kategoriziral materialne-družbene procese, kjer zmaga Lenin in samo Lenin. Urbančič-leninist pa nasprotuje imperializmu. Celotna narava je podrejena Leninu: „Tu nam ne preostane drugega, kot da naravo razumemo v pomenskem horizontu Leninevo misli.“ (str. 61) In Urbančič mirno pomete tako z evropsko novoveško metafiziko in filozofijo kakor tudi z znanstveniki. Stavki v Urbančičevi razpravi tečejo kakor po tekočem traku kipei Leninevega oprisa v masovnem številu. Je bil torej Immanuel Kant socio-realist? Je Paul Samuelson marksist-leninist? Je bil Aristotel ali Platon marksistično-leninistični dialektiki? Je bil Rudolph Carnap znanstvenik ali aktivist? Primerov za to dogajanje je nešteto. Človek, npr., proti silni koheziji in trenja pri mlajši psihičnega zrnja posredno izgraja iz vodnih mas zajezene reke izzvano silo vodnega pritiska, ki poganja turbino, katere silo vodnega pritiska pretvarja v vrtilno silo; ta poganja elektromotor, ki vrtilno silo turbine pretvarja v električno energijo in z njo po pretvorbi preko napajalnega omrežja poganja elektromotor, ki električno energijo spet pretvarja v vrtilno silo in poganja mlinski napravo, ta pa triga in premaguje kohezivne sile zrnja in ga pretvarja v moko...“ (str. 62). Vprašanje, ki si ga zastavljamo: Je Ivan Urbančič gradbenik na jezovih, je mar strokovnjak za turbine ali vsaj delavec v hidroelektrarni, je elektrikan ali elektroinženir, je mehanik, poljedelec ali minar? Lahko bi tudi pričakovali zgodovinsko kategorizacijo filozofije z naslovi: filozofija gradbenikov na jezovih, filozofija strokovnjakov za turbine, filozofija mehanikov, poljedelcev in mlinarjev... Zvijajući um totalnih organizacij zmore celo takšno birokratično totalnost, ovito v opravičilo Leninevega nauka. Ali pa bi lahko, npr., (primer, izvezt iz nešteti primerov, ki niso pravila) dali naslov neduhoviti, a živi „filozofiji“: Filozofija od zrna do moke, kjer bi opisali vse vrste orodja, funkcioniranje – in celo peko kruha? Tako ne moremo pritruditi, na žalost, ob teh srednješolskih in osnovnošolskih primerih avtorjevih SKLEPNIM OPOMBAM: „Priljučno poskus premisleka Leninevo „filozofijo“ bo marsikomu videti preveč splošen in preabstrakten. Toda tudi sama Lenina „filozofija“ v njegovih teoretičnih delih se ni premaknila dalje od osnovne, najsplošnejše teze, da je svet materija v gibanju, ki se odraža v človeški zavesti.“ (str. 94) Zdati končno zvezo, kaj naj je zavest v človekovih možganih; to je materija v gibanju, skratka svet. To poglavje udarja po poglavitnih in topoglavih svobodomiselnih, ki bi si upali misliti drugače kakor Ivan Urbančič. Tako se ne bojimo spregledati morebitne „splošnosti“ in „preabstraktnosti“ Ivana Urbančiča, saj vemo že vnaprej, da bo skozinost zagovarjal materialistično-dialektične in ideološko-praktične zgodovinske kategorije, s katerimi je oklenil in sklenil svoj „filozofski“ sistem. Samo in samo Ivan Urbančič ima lahko prav, gorje tistemu torej, ki bi si le drznil misliti drugače. Gorje Spinozi, Voltairu, Heisebergu, Hartmannu, gorje logikom in etikom, gorje fenomenologom in filozofom, gorje ontologom in pozitivistom, gorje pravnikom in teologom, gorje antropologom in mistikom, estetikom in hermeneutikom, gorje eksistencialistom in teoretikom!!! Dialektično jih bo zmlzel Ivan Urbančič. Če si bi kdo drznil tudi napisati kaj o sociologiji in politologiji v luči po Urbančiču „prepedevanih“ filozofij, lahko pričakujemo, da bo prav Urbančič nastopil z vso energijo, ki jo bo pretvoril v dialektično-materialistične zgodovinske kategorije, da bi uničil in vrغل v koš nič in svobodo. Kot vse kaže, studirani marksisti-leninisti na ta način ne potrebujejo filozofije, ampak funkcije in politično apologijo.

„Nazadnje želim posebej podčrtati to, da v tej razpravi ne gre za kak obrobni moment Lenineve misli, niti ne za kako posamezno njegovo misel, ki bi jo razprava ekskluzivirala in spremenila v najbolj pomembno, temveč gre za tisti pomenski horizont, ki je prisrčen v vsaki Lenini izjavi ali misli – čeprav na neočiten način. Pomenski horizont ni splošno ali abstraktno (abstrahirano) v smislu tradicionalnih logičnih shem splošnega, posebnega in posameznega, temveč tisto, kar daje vsakemu pomenu (naj že bo „bolj“ ali „manj“) splošno njegov pomen.“ (str. 95). Pomenek o pomenu in pomenskem obzorju, ki naj bi bil navzoč v vsej in sleherni Lenini misli ali izjavi, je torej: „filozofija“ ali o imperializmu. Toda kakor vemo, zrcali „filozofija“ ali o imperializmu največ v tistem pomenskem obzorju, ki ga lahko zagledamo skozi šipe mercedesa, športnega lamburghinija ali forda; zdaj, ko je propadel Rolls-Royce.

Na srečo ti luksuzni avtomobili niso vulgarni, čeprav se vulgus v njih lahko spreminja v predmete, če zadene – ne ob izjave – ob naravne in nenaravne trše predmete. „Govoriti o materiji kot biti – to morda se nekako, toda govoriti o niču pri Leninu?“ (str. 98). Tu je mogoče najti oporekanje nič in svobodi in umu, kajti Urbančič se sklanja na Leonarda da Vinci, Philosophische Tagebecher; Rowolts Klassiker 25; str. 114, kar seveda implicira nov mogoč naslov Urbančičevega traktata, ki bi se zdaj glasil: Od Lenina do Leonarda da Vinci in nazaj. Vendar ostanimo pri naslovu omenjene razprave: Lenina „filozofija“ ali o imperializmu in pri poglavjih: Za-govor, I. Uvod, II. Vprašanje in poti, III. Filozofija-ideologija, IV. Praksa-dialektika-ideologija, V. Materija – bit, VI. Sklepne opombe. Ta vsekakor odlična razprava, ki ne posega v filozofijo kot duhovno vedo, marveč jo predstavlja skozi diamat, je prav gotovo znamenje Ivana Urbančiča, da bo urejenost in uradnost uradnega filozofiranja ostala nepresežena z umom in v njem. Knjigo je izdala Založba Obzorja, preko nje pa lahko zasluţimo obzorja Ivana Urbančiča in skozi ta obzorja lahko zagledamo v luči enotnega njemu imanentnega filozofiranja pomensko obzorje Leninih izjav in misli v celoti. Tako je ta knjiga znamenje izza obzorja. Priporočamo jo – predvsem osebnost – bralcem, ki bodo kdaj pisali referate ob svečanih jubilejih itd., bralcem-aktivistom in drugim in lahko le želimo, da je ne bi kam po pomoti založili. Kajti s tem bi izgubili pomensko obzorje in zgodovinsko-materialistične kategorije, brez katerih se sicer seveda lahko spremenijo v mislece, filozofe in znanstvenike. Tako želimo knjigi obilo uspeha in Ivanu Urbančiču še več apologetov ter na problemih osnovnih materialnih pogojev. Problemi in Ivan Urbančič, to je že neko drugo poglavje.

VLADIMIR GAJŠEK

ali samoupravljavci mislimo podjetniško?

Nedvomno samoupravljanje danes v svetu predstavlja edinstven in revolucionaren sistem, ki pomeni zavesten poskus približevanja zgodovinsko alieniranih produkcijskih sredstev in s tem družbeno-političnega dogajanja delovnim ljudem. Prav zahvaljujoč temu fenomenu smo pri uresničevanju socialističnih načel krepko prehiteli dogmatične pristase ortodoksnega tako imenovanega socializma. Toda hkrati se moramo zavedati, da je samoupravljanje kot življenjska praksa, gledano strogo racionalno, še vedno v svojih začetnih fazah kljub donečim političnim geslom, ki tega ne priznavajo. Teorija samoupravljanja namreč vsebuje socialno-politično in ekonomsko teorijo. In dokler tudi teoretično ekonomska vprašanja samoupravljanja ne bodo razrešena, tako dolgo bo tudi samoupravljalna praksa le poizkus sistema, v družbenem pogledu sicer revolucionaren, toda v vsakdanji praksi le papirnato načelo, še vedno odtujeno miselnosti bolj ali manj neposrednih proizvajalcev. Šele z razvojem, tako materialnim kot duhovnim, bo samoupravljanje pokazalo svojo dominantno vlogo v sistemu družbenega odločanja; takrat, ko se bo v konfliktnih situacijah samoupravna pot pokazala kot najoptimalnejša rešitev, bomo naš sistem lahko popolnoma upravičeno imenovali samoupravna socialistična družba in bo miselnost ljudi samoupravljalna. Da danes temu že ni tako, je jasno v primeru, ko podjetje zaide v težave, torej v določeno konfliktno situacijo, in so videzi za rešitev realni. Tedaj se družba odloči za ekonomsko upravičeno, toda izrazito nesamoupravno pot: prisilno upravo.

Naši teoretiki definirajo samoupravljanje kot sistem kolektivnega podjetništva. Delci posameznikov pa niso podani v obliki kapitala, opredmetenega dela, temveč kot živo delo. Tako torej vsak član delovnega kolektiva participira na dobičku, odvaja del svojega dohodka za sklade in sodeluje pri odločanju. Toda funkcije niso individualizirane. Primer: del dohodka je bil porabljen za modernizacijo, po opravljeni modernizaciji pa je bilo delovne sile preveč; nekoga bo treba odpustiti. Ne glede na vse možne variante socialnega značaja pride do pojavi, ko kolektivni podjetnik investira v svoje lastno slabo. In ne samo to; ob takih situacijah se ponovno formira razmerje delodajalca in delojemalca, nekoga, ki odpusča, in nekoga, ki je odpušen, torej tipično razmerje neenakopravnosti in odvisnosti inferiornih in superiornih udeležencev v gospodarskem procesu.

Stališče posameznika do podjetniškega rizika je ponazarjalo vprašanje, ali naj se ob neugodnem rezultatu poslovanja znižajo osebni dohodki članov delovnega kolektiva in komu naj se znižajo. Splošna ugotovitev je, naj se osebni dohodki nikomur ne znižajo, če ni za to sam kriv, torej priznavajo podjetniški riziko kot pogojno in ne objektivno kategorijo. Ob razčlenjevanju po strokah (NKV delavci, KV delavci, administrativni uslužbenci, nižji vodilni, strokovnjaki, najvišji vodilni) pa vidimo, da le strokovnjaki in najvišji vodilni v veliki meri priznavajo podjetniški riziko vseh kategorij delavcev (vodje ekonomskih enot, nižji vodilni, ostali). Značilno za mišljenje kvalificiranih in nekvalificiranih delavcev je, da v manjši meri priznavajo riziko vodjem ekonomskih enot in neposrednim vodilnim, relativno majhen pa je odstotek tistih, ki menijo, da morajo neuspehi poslovanja vplivati na nižji osebni dohodek tudi vseh ostalih članov poslovne enote. In ker je v populaciji delovnih ljudi večina takih, ki rizika ne priznavajo kot objektivno kategorijo, lahko rečemo, da je delovna mentaliteta naših ljudi še vedno mentaliteta nameščencev, ki želi za svoje delo svoje plačilo. Podjetniška miselnost, kjer član organizacije živi v organizaciji in se z njo v veliki meri identifikira ter tako zavestno prevzame tveganje, je slabo razvita in še to v glavnem pri najvišjih vodilnih kadrih in deloma strokovnjakih, torej ljudih, za katere lahko z gotovostjo trdimo, da so s teorijo samoupravljanja ustrezno seznanjeni, ali pa je značaj njihovega dela takšen, da pogojuje visoko stopnjo identifikacije z organizacijo. Hkrati pa se moramo zavedati, da je tudi moč koncentrirana pri teh ljudeh in da zavest moči bistveno vpliva na pripravljenost prevzema objektivnega rizika. Kdor ima možnost sprejemanja odločitev in moč uveljavitve le-teh, torej lahko prevzame tveganje in odgovornost glede posledic odločitev. Znano pa je, da je pri samoupravnih organih skoncitrirano zelo malo dejanske moči. V sodobni organizaciji ima moč, kdor razpolaga z informacijami. Organi samoupravljanja pa ne razpolagajo z lastnimi viri informacij; njihove informacije prihajajo skozi strukture vodilnih in strokovnjakov.

Idealen samoupravljalec se identifikira z organizacijo; to pomeni, da je delovanje organizacije del njegovega življenja, cilji in interesi organizacije so tudi del njegovih osebnih stremeljev, njegova lastnina je povezana z organizacijsko ipd. Kako pa je s tem v praksi? Zanimivo je delo Dunje Rihtman-Auguštin „Iztrajevanje društvenih vrednot“ (Ekonomska inštitut, Zagreb 1969). Anкета je zajela izredne slušatelje nekih višjih šol, torej nadpovprečno izobražene zaposlene ljudi. Ugotavljala je, v koliki meri je razvit podjetniški čut v samoupravljajcih. Vprašanje je bilo, kaj bi storili z veliko vsoto denarja, potem ko bi že zadovoljili svoje individualne potrebe. Možni odgovori: vložil bi ga v banko; podprl bi humanitarne organizacije, osnoval bi lastno podjetje; podjetju, v katerem delam, bi dal kredit, da reši bistvene probleme. Odgovori: na prvem mestu individualno varčevanje (indeks pomembnosti 49,3), nato neekonomski humanitarni motivi (indeks pomembnosti 34,9); na tretjem mestu individualno podjetništvo, ki je, mimogrede, pri nas institucionalno skoraj onemogočeno (indeks 17,3) in šele na zadnjem mestu motiv, podoben kolektivnemu podjetništvu (indeks 15,4).

Samoupravljanje je tesno povezano s tržnim gospodarstvom. Tržnemu gospodarstvu immanentna pa so pravila igre, ki često delujejo proti interesom podjetnikov. Zupanov je ugotavljal stališča samoupravljajcev do kontrole cen in do likvidacije nerentabilnih podjetij, in to po strokah, dohodkovnih razredih, članstvu v ZK, spolu, izkušnjah, starosti in stažu ter perspektivi podjetja, v katerem je anketiranec zaposlen. Zanimiva je, na primer, ugotovitev, da moški mnogo bolj priznavajo pravila tržnih iger kot ženske. Distribucija po strokah je po pričakovanju (višje bolj priznavajo kot nižje in podobno). Vendar so kontroli cen vsi precej naklonjeni, kar je glede na razvoj našega gospodarstva razumljivo. Kar se likvidacije nerentabilnih podjetij tiče, so jim delavci dobrostojećih podjetij bolj naklonjeni kot delavci podjetij v težavah. Skratka, relacij je mnogo, nekatere so popolnoma razumljive in jih lahko skratka pojasnimo, druge pa težko razumljive in celo protislovne. Upoštevati pa moramo tudi vse pridržke, kadar je predmet raziskovanja relativno majhen vzorec.

Oblika individualne vloge v samoupravnem podjetju je, kot smo že ugotovili, živo delo. Kapital je državni ali družbeni. Kdo ima torej večjo moč: država oz. družba ali samoupravljalec? J. K. Galbraith: „Moč pripada tistem faktorju, ki ga je najtežje dobiti ali najtežje nadoknaditi.“ Jugoslovani, ki se niso mogli ustrezno zaposliti pri nas in so šli v tujino, je okoli milijon. Naši podjetja so lačna kapitala. Tu je eden od vzrokov za še vedno močno prisotnost etatizma. Pa tudi raziskave so pokazale, da so samoupravne vrednote eksplicitnega značaja. Ljudje o njih govorijo, niso pa jih akceptirali v lasten sistem vrednot. Implicitne vrednote so še vedno: varnost, plača (in ne osebna participacija na dohodku) po vloženem trudu (in ne po rezultatu dela), skratka nekdo mora skrbeti za raven dohodka ne glede na učinek, nekdo mora paziti na ceno, nekdo mora ščititi zaposlene v nerentabilnem podjetju – kdo neki drug kot država? Mali človek je še vedno pristal etatizmu, ker se tako počuti varnega. Razvoj samoupravljanja povzroča njegovo slabitev. Toda samoupravljanje je prišlo z vrha kot državna teorija. S tem, ko država forsira samoupravljanje, slabi svoje pozicije. Ta protislovnost je tudi vzrok relativno počasnemu razvoju samoupravljanja v praksi in počasnemu vračanju sistema samoupravnih vrednot k vrednotam večine delovnih ljudi. V naši družbi so še vedno močni zaviralni momenti, objektivni in subjektivni. Objektivni: negotov gospodarski položaj, subjektivni: v državnem aparatu. Napredek je bistveno zaznaven, o tem ni dvoma. Toda ker samoupravna doktrina izvira iz državnih vrhov, bi jo moral med ljudmi širiti državni birokratski aparat; kar pa ni vedno v njegovem interesu. Vendar smo danes že na taki stopnji razvoja, ko so razmere za prodor samoupravne prakse ugodne. Sprejeli so jo vodilni delavci in strokovnjaki, fizična manjšina, toda duhovna večina družbe. Naloga nas vseh je danes v odkrivanju in reševanju dilem samoupravljanja. Tu je predvsem problem ekonomske teorije in prakse pa tudi socialno ekonomskih vprašanj, kot je npr. pravilno vrednotenje individualnega vlaganja v podjetje ipd. Do sedaj smo nekaj vprašanj rešili teoretično, druge rešitve je nakazala praksa. Mislim, da je zmerni optimizem upravičen.

DAVORIN KRACUN

kakšna univerza v mariboru?

Na konferenci Zveze skupnosti študentov Slovenije so v glavnem razpravljali o univerzi v Mariboru. Objavljamo povzetek razprave.

JURE MIKUŽ: Najprej smo skušali opredeliti model razvoja MB visokošolskih zavodov. V drugem delu teza pa smo poskušali analizirati – glede na dosežanje izkušnje študentov pri delu za reformo univerze – široko osnovo slov. študentske populacije. Ugotovljamo, kako malo možnosti so imele teze, da se konkretno realizirajo, in sprašujemo se po vzrokih. Najbolj pereči problemi se kažejo tudi v tradicionalističnem gledanju na univerzo kot tovarno kadrov, kajti taka univerza zahteva od študentov le pasiven odnos do sistema. Torej je naša glavna naloga osveščanje vseh tistih študentov, ki se svojih pravic ne zavedajo in zato ostajajo objekti manipuliranja. Vemo, da bodo študentje MVZ vrsto problemov rešili že s prehodom na nove oblike študija, se pravi na visokošolski študij; bolj pereč se nam zdi drug problem, to je pomanjkanje družboslovnih znanosti, zato pozdravljamo vlogo instituta, ki bo zajel panoge eksperimentalnega družboslovja in pripomogel k vrednosti Maribora kot univerzitetnega središča. Če skušamo oceniti sedanji trenutek Maribora kot visokošolskega središča, ugotovljamo, da je potrebno posvečati enakomerno pozornost tako učenemu kadru kakor študentom. Kriza, ki nastane ob prevelikem forsiranju usposabljanja višjih kadrov, je lahko zelo pereča in lahko zmanjša sposobnost ene ali pa celo več generacij. Diktatorji take potencialne krize morajo biti le študentje. Eno rešitev vidimo včasni menjava pedagoških delavcev v starih središčih. Taka dinamika menjave ima pri nas ponekod celo federativen prizvok, v tujini pa je prinesla zelo dobre rezultate. Ne nazadnje pa bi radi pozdravili razvoj mariborskega središča kot potencialno močnejšo konkurenčnega delovanja, kajti edino ob kompetaciji obeh središč bi želili, da prihaja do konstruktivnega dialoga, ki bo soustvarjal moderno zasnovo s svobodnimi gledišči.

MARJAN PUNGARTNIK: V te teze ni vključena problematika, s katero se v Ljubljani sedaj srečujemo. Gre za univerzitetni center: to so vse tiste socialne institucije, ki bi morale biti pri univerzi avtomatično upoštevane. To je kulturni center in center študentskega standarda. Mislim, da se to republiško planira, da ne bi zopet našli na take stvari kot v Ljubljani, ko univerza še sedaj nima takega centra. V Mariboru ne bi smeli že v začetku dopustiti, da se univerzitetni center razvija brez centralnih objektov.

JURE MIKUŽ: Strinjam se, da je to pomanjkljivost, ki ni bila zajeta v teze, moram pa povedati, da se je v Ljubljani praskar osnovala komisija za razvoj univerze, kjer skušajo enakopravno izdelati načrt tako za ljubljansko kot za mariborski center, ki naj bi osnoval ravnino kvalitete, o katerih smo govorili. To problematiko smo začeli obravnavati že preko Katedre in menim da bo časopis lahko nadaljeval s to obravnavo.

JANKO VITEŽNIK: Konferenco bi rad obvestil, da tudi v Mariboru obstaja komisija, ki se ukvarja s proučevanjem lokacije novega univerzitetnega središča. Na zadnji skupščini študentov smo zavzeli določeno stališče in komisiji priporočali, da pri svojem delu upošteva vse aspekte, ki smo jih izrazili na tej konferenci in ob tem proučevanju gleda predvsem na smotnost, na koncentracijo študentov bodoče univerze v Mariboru.

JASA ZLOBEC: Eden bistvenih problemov pri razvoju univerzitetnega središča je prav gotovo mesto družboslovnih disciplin.

Vsi vemo, da danes univerza brez tega ne more polno zaživeti. Tukaj ste skušali ta problem rešiti z institutom. Prosil hi Jureta, če bi lahko vlogo tega instituta bolj natančno razložil.

JURE MIKUŽ: To vprašanje bi zastavil tov. Pivcu. Mislim, da je o tej stvari zelo komplicirano govoriti, a tudi mene to zelo zanima.

FRANCI PIVEC: Pozdravljam debato, ki je bila sprožena. Prihajam do spoznanja, da je to vprašanje, ki se tiče vseh študentov. Zdi se mi pomembno omeniti, da bo pomoč študentov pri osnovanju nove univerze občutna. Povedati moram, da se nam nikamor ne mudi, da nečemo biti nestrpni in da bomo v dveh letih skušali zbrati v okviru raziskovalnega projekta, vse ljudi, ki so se že s tem ukvarjali in so se pripravili ukvarjati. Na osnovi tega bomo ugotovili nekaj variant in predlogov modela, ko bodo proučeni vsi vidiki univerzitetne strukture. Nekatera vprašanja smo morali razčistiti že prej, npr. vprašanje vsebinske orientacije nove univerze. Vsebinska orientacija je morala biti predhodno izražena in je že določena kot predpostavka izdelave tega modela. Ne bi navajal vseh poglavij, ki so zajeta v tem projektu izdelave modela univerze, ker so najbolj vti vključena možna vprašanja, in sicer ureditve informativno dokumentacijske službe do urbanističnih rešitev nove univerze, od podrobnega študija didaktičnih metod do podrobne obdelave evidenc, kot je dokumentacija ob vpisu, o pedagoškem procesu, cel sistem obdelave podatkov, dolga vrsta aspektov, za katere nam je uspelo najti ustrezne nosilce, ki so se pripravili v naslednjih dveh letih ukvarjati s tem vprašanjem.

Za vsebinsko orientacijo je pomembno vprašanje celovitosti vsebinskega kompleksa, ki ga univerza mora vsekar zajemati. Ugotovili smo, da deloma to vprašanje rešujemo s konceptom pedagoške akademije, ki si jo v perspektivi zamišljamo kot visoko šolo. Po izkušnjah drugih sistemov, po primerih pedagoških šol drugod po svetu, je očito, da ni ovira, da bi se v okviru take šole ne moglo razviti nekaterih znanstvenih disciplin do največjih višin. Vemo, da so nekateri največji družboslovci učitelji na učiteljskih šolah. Drug vidik reševanja vprašanja celovitosti je študija, ki jo predvidevamo v okviru projekta, to je študija generalov v okviru nove univerze. Gre za nov način obravnavanja običajnih znanj, ki ne morejo izstopiti iz intelektualnega znanja sploh. Skušali smo stvar rešiti po drugi poti, in sicer na drugačni zasnovi študijskega programa. Nisem specialist za ta vprašanja, zato tudi ne morem podrobneje opredeliti, v kakšnem smislu gre tu za presnovo študijskih načrtov. Vem, da obstaja obsežna literatura s tega področja; s tem se razrešuje vidik vprašanja, kot se tradicionalistično imenuje – humanističnega profila študentov na bodoči univerzi. Tretji vidik je sam institut, katerega zasnovo predvidevamo. Že v okviru vsebinske zasnove, ki je podana, se v vseh treh vsebinskih celotah pojavljajo discipline, ki jih danes tretirajo na srednjih šolah, na filozofski fakulteti ali pa na fakulteti za sociologijo in novinarstvo; discipline so vključene v vse vsebinske sklope, sendar ne kot predmeti, ki bi jih opredeljevali.

Združujejo eksperimentalno družboslovje, kakor se bo obravnavalo na posameznih šolah, iz teh treh vsebinskih sklopov, ki so bili doslej prikazani.

Tretji vidik je reševanje vprašanja družboslovnih disciplin na novi univerzi. Tu se postavlja silno preprosto vprašanje, zakaj ne filozofska fakulteta, ker je le-ta tista, iz katere naj sledi vsa družboslovna misel. Take ustanove v novi strukturi ne predvideva, pač pa skušamo reševati to na drugačen način tudi zaradi tega, ker menimo, da je na filozofski fakulteti cel kup disciplin, na katerih ni potrebe povečevati števila

diplomatov, ni potrebno širiti izobrazbenih kapacitet in jih uvajati. To je praktičen vidik: ne rečem, da je dominanten, je pa važen.

V zvezi s projektom bomo začeli v začetku prihodnjega leta izdajati posebno publikacijo – kjer bomo objavljali sklepe, do katerih bomo skušali doseči tudi sodelovanje vseh, ki jih zanima nadaljnja usoda slov. visokega šolstva. Preden smo začeli razmišljati o tem projektu, smo napravili seznan reform organizacijskih sprememb, ki so se dogodile v slovenskem visokem šolstvu. Težko bi rekli, da je bila katera od njih predhodno proučena. Večina se jih je doletela kar na sestankih, ni pa primerov, da bi bila tem spremembam predhodno dodana kakšna obsežna študija vseh strokovno usposobljenih ljudi. Želeli smo se tega izogniti in razpis tega projekta ima predvsem to kompetenco, da bi ne zašli v improvizacijo.

SLAVKO GERIC: Odveč bi bilo misliti, da s tem, ko ustvarjamo v MB visokošolsko središče, ustvarjamo tudi univerzo, da imamo prepričane želje ali da so to želje nekaj posameznih idealistov, ki bi tudi zaradi kompleksa pred Ljubljano ustvarjali po vsji sili nekaj novega. Ker ima naše središče svojevrstno podobo, pomeni, da smo lahko neobremenjeni s tradicijo prispevali k sodobnim tokovom, predvsem pa, k življenjskim interesom področja, ki je za nas posebej zanimivo, to je SV Slovenija. Osebnost mi bilo vseeno, kako bi se združenje visokih šol imenovalo. Če je že potrebno, potem je še najmanjša napaka, da to združenje sčasoma imenujemo s tradicionalnim nazivom univerza.

Kaj nas silijo, da se lotevamo tega podjetja? Mislim, da gre tu predvsem za 4 najpomembnejše točke, ki so pripeljale do tega, da se je v Mariboru začelo razvijati visoko šolstvo. 1. JE VPRASANJE TRADICIONALNIH IND. SREDIŠČ, KATERIH 3/4 JE V OBMOČJU SV Slovenije; zanje je značilno prvotno močno odličanje akumulacije v tem v zvezi pa se je ustvarila določena baza, ki danes povzroča veliko problemov.

2. Nerazvita agrarna področja, nizka produktivnost – obe ti dejstvi kažeta na to, da je mogoče to strukturo spremeniti le če z visoko izobrazbenimi kadri, ki pa jih lahko šolamo samo v Mariboru, kajti socialna in regionalna selekcija v šolstvu je in bo najbrž še dolgo preprečevala, da bi lahko samo ena univerza zadostila potrebam po kadrih na tem področju.

3. NAJPOMEMBNEJŠE JE VPRASANJE NOVIH PROFILOV. Gospodarstvo namreč potrebuje kadre tudi izven tistih profilov, kot jih daje tradicionalna univerza. TO SO ŠTIRJE GLAVNI FAKTORJI, KI SO NARAVNOST SILILI K RAZVOJU ŠTUDIJA NA VISOKOŠOLSKI RAVNI V MARIBORU. Če pri tem ne upoštevamo, da je izobrazbeni sektor v družbenem razvoju najpomembnejši nosilec razvoja, in ugotovimo, da je to modrost, stara kot Kitajska, priznala tudi slov. družba, tedaj bi bilo sramota, pa tudi katastrofa za nas, ki živimo na tem prostoru, če si ne bi prizadevali za razvoj visokih šol. KATERE ZNAČILNOSTI BI NAJ IMELO TO VISOKOŠOLSKO SREDIŠČE? Če pri tem ne govorimo o potrebah po kadrih, če natančno ne analiziramo razvojnih intencij, ki so se v obdobjih za posamezne zavode že začele, tedaj bi me zanimala naslednja vprašanja:

1. POLOŽAJ UČITELJA IN STUDENTA, 2. ODNOS VISOKOŠOLSKEGA SREDIŠČA-DRUŽBE OKOLJA, 3. IZREDNI ŠTUDIJI IN PERMANENTNO IZOBRAŽEVANJE, 4. NOVI PROFILI. Spregovoril bom le o prvem. Če naši kolegi v Ljubljani govorijo, da je potrebno odnose na univerzi revolucionirati v tem smislu, da študent ni pasiven sprejemnik znanja, in če se z barikad slisi mnenje, da je študent potreben naučiti misliti, ne pa iz njih delati stroje za produciranje znanja, in če se drugod pojavlja zahteva po vključevanju študentov v samoupravne organe, bi ne bili stvarni, ako bi ne rekli, da so ta vprašanja na višjem nivoju večkrat tudi naša vprašanja – konkretno, vprašanja v Mariboru. Kljub pomanjkanju prostorov (ker onemogoča uporabljanje sodobnih metod), je stik med profesorjem in študentom relativno dober; v svojem bistvu še vedno ostaja nasprotje med študentom profesorjem, ki podaja snov in ne vodi, ki še vedno demonstrira, ampak predava materijo, ki še vedno ustvarja „teleta“. To osnovno nasprotje je seveda prisotno na različnih nivojih tako v Ljubljani kot v Mariboru. Ne razlikujemo se. Naša steza, da to spremenimo, če bomo v Ljubljani kot v Mariboru. Ne razlikujemo se. Naša steza, da to spremenimo, če bomo seveda imeli pogum, je v Mariboru krajša.

SEŠERKO LEOPOLD: Doslej smo slišali za bistvene elemente razvoja univerze v Mariboru. V teza bi rad še enkrat opozoril na tisto, kar je bilo dejansko povedano o visokošolskih zavodih. Citiram dr. Volavska: „Discipline, potrebne za učinkovito realizacijo obveznega osebnostnega šolanja, bi se naj razvijale, prav tako discipline potrebne za realizacijo sodobne tehnologije in za usmerjanje in realizacijo. Vzpostavil bi se naj sociološko-ekonomsko-tehnični kompleks znanja, poleg tega pa še nek institut. Izraz univerza namesto visokošolski zavod uporabljaj zato, ker mislim, da je potrebna socialna analiza znanosti. S socialnega stališča so za znanost pomembne tri stvari: 1. da je znanje univerzalno, 2. da je teamsko 3. da se v njem socialno realizira celotna družba. Tak koncept visokega šolstva, kot je pred nami, ne more biti univerzalen, ne zato, ker bi ne imel filozofske fakultete, ampak zato ker pri vsakem poskusu, da bi vzpostavili analitične znanosti, ne smemo pozabiti na sintetične znanosti. Prazna analitika se izsuši sama v sebi, se ravna po stihijah načel, zato na vsak način potrebna deduktivna pot, ki se pa ne more vzpostaviti tako, kot je tukaj zamišljeno. Imamo predlog, ki se zdi precej mračen, in sicer, da bi se razvijala nekakšna pedagoška fakulteta. Ne gre za tradicionalno filozofsko fakulteto, ampak za to, da se vzpostavi možnost deduktivnega vedenja. Sem proti blefaranju s PA, saj sedanje stanje kaže, da take šole nikakor niso sposobne, da bi prevzele to funkcijo. Če pogledamo, kdo so študentje na PA, ugotovimo, da izvirajo iz tistih socialnih slojev, katerih aspiracije so precej nizke. To se kaže ne samo v kvaliteti dela ampak tudi v tem, ko je PA izrazila svoje mnenje o študentskem gibanju v Ljubljani. Studentje PA so izjavili, da je to gibanje nekaterih prenašalnih študentov. O socialni viziji teh študentov sploh ni potrebno razpravljati, opozarjam pa, da ta sila odločilno vpliva na bazo. V celotnem človekovem osebnem obkrožanju (recimo v Mariboru) je manj primeren takšen učitelj, ki bi naj kasneje postal univerzitetni profesor in razvoj socialnih odnosov ocenjeval tako, kot to delajo sedaj študentje PA. Na drugi strani sem proti institutu, ker te-ta ne more izobraževati tistih delavcev, ki bi naj kasneje vplivali na konstituiranje komunističnega gledanja. Tak institut lahko bolj ali manj postane božje kraljestvo, in sicer v tem smislu, da tisti, ki zasedajo vodilna mesta v njem, kraljujejo navzdol, vse do zadnjega dejanja, ki se zgodi v takem institutu. Tega ne govorim zato, ker bi bil proti obstoju PA in instituta humanističnih ved v Mariboru sploh. Mislim, da bi naj poleg dialoga, o katerem govorimo sedaj in do katerega bi naj prišlo med MB in LJ univerzo, prihajalo tudi do dialoga znotraj instituta, PA in filozofske fakultete, za katero mislim, da moramo o njej glasovati in nujno sprejeti stališče, da je FILOZO SKA FAKULTETA NEIZOGIBNO POTREBNA UNIVERZITETNEMU centru v Mariboru. Zakaj ni prišlo v Mariboru do ideje o filozofski fakulteti? Po mojem mnenju je potrebno gledati to stvar tudi historično, in to sicer v tem smislu, da ocenimo kako se znanost v družbi konstituirata. Govoril bi o tem, kako so se razvijale

zahteve za ljubljansko univerzo. Te so bile precej bolj stare kot pa tisti čas ob razpadu Jugoslavije in ob nastanku nove, ko je nastala tudi ljubljanska univerza. Tam se je pokazalo, kako je nastanek univerze popolnoma pogojen s socialnimi razmerji v neki družbi, ki univerzo ustvarja. Stara Avstro-Ogerska ni bila pripravljena dati univerze Ljubljani, ampak jo je zaradi političnih bitk ustanovila v Trstu, stara Jugoslavija pa Ljubljani. Hočem poudariti, da mi ne gre za neko klasično filozofsko fakulteto, da pa ne smemo pozabiti, da konstituiranje fil. fakultete kot zakladnica humanistično usmerjenih znanosti še vedno koreni v istem, kar je v filozofiji. Menim, da koncept sociološko-ekonomsko tehničnih znanosti v Mariboru ni sprejemljiv, ker je v njem utemeljeno isto? ZA ČEMER VČASIH VZDIHUJE MARIBOR: NIMAMO USTREZNEGA POLOŽAJA V Sloveniji in ne v Jugoslaviji; kar ne gre v Beograd, gre v Ljubljano. Mislim, da bo hlapčevski odnos do humanističnih ved imel katastrofalne posledice tudi za tehnološko sfero v Mariboru. Predlagam, da sprejmemo ali pa zavrnemo SKLEP, da je v razvoju visokega šolstva oz. univerze v Mariboru nujna ustanovitev in ustrezni razvoj filozofske fakultete do leta 1985.

GORAZD ŠOSTER: Kako in na osnovi česa si upaš govoriti tudi o kvaliteti mariborske PA? To je nesramno.

SLAVKO GERIC: Mislim, da danes ne smemo problema zastavljati tako ostro. Spoštovati je potrebno vsako mnenje. Tovariš Leopold Sešerko gleda, govori o PA in njeni vlogi, z zahteve perspektive, zakaj gledati iz pozicije sedanje PA in povzru se ljubljanske je nesprejemljivo. Ko postavljamo humanistične vede v Mariboru v zvezi s PA imamo v mislih preobrazeno visokošolsko institucijo bistveno drugačno kot je sedanja, institucijo okrog katere se bo formiral center humanističnih študij in raziskav. Primerjava med PA v Mariboru in Ljubljani je napačna, v kolikor bi te oznake kot si jih navedel za PA v Ljubljani veljale (v kar dvomim) za mariborsko PA ne veljajo. Zakaj ta že danes v Mariboru nima nič kaj „konservativne“ vloge, ne študentje pa tudi ne šola v strokovnem in vsebinskem smislu. Torej je že danes njena vloga vse prej kot periferna. Socialno strukturo študentov in v zvezi s tem njihove nishot družbeno aspiracije pa tako in tako moramo spremeniti.

LEOPOLD SEŠKO:

Še enkrat bi povedal tri predloge:

1. čimbolj temeljite raziskave
2. družboslovne vede so posebn pomembne za razvoj univerzitetnega centra
3. do leta 1985 naj se ustanovi fil. fakulteta v Mariboru.

Prvi predlog je procesualen, drugi pa vsebinski. Upira se mi sam izraz filozofska fakulteta, predvsem zato, ker pod imenom filozofska fakulteta razumemo to, kar imamo mi v Ljubljani so bile resne razprave, ki bodo obrodile plod, o tem, da je filozofska fakulteta takšna, kot je, zgrašana. Saj sploh ne vemo, kaj hočemo s temi kadri.

MARJAN PUNGARTNIK: Ostaja torej sporna stvar, ali bi eksplicitno omenili filozofsko fakulteto ali jo ne bi. Prosil bi, da daš to na glasovanje, vse ostalo pa bi nam kasneje predložila komisija za sklepe.

FRANCI PIVEC: Ne bom vplival na sklep, lahko pa nekaj pojasnim: 1. o organizacijski strukturi sploh ne bi smel govoriti, ker vem kakšna bo. Lovite me za besedo o institutu, o PA itd. Ne vam, kakšen bo institut, ali bo monopol enega raziskovalca, ali bo PA takšna, kot je danes ali drugačna. Kar se tiče filozofske fakultete v novi strukturi, je ne jemljem tako ingenično, ker je na svetu veliko univerzitetnih sistemov, ki niso nikoli slišali za filozofsko fakulteto, ki so drugače organizirani, a so dali silno pomembne rezultate na področju filozofije. To ni argument proti sklepu o ustanovitvi filozofske fakultete kot nujne, to se tiče organizacijskega vidika, ker je filozofska fakulteta čisto preprosta organizacijska rešitev. Današnja je daleč od tiste, ki je bila zasnovana v univerzitetni strukturi kot izhodisce celotne univerze. Takrat je bila postavljena v center univerze. Vprašanje, ki ga je tovariš načel, je vprašanje odnosa splošne znanosti in filozofije.

To vprašanje se da prav tako učinkovito proučevati in so o njem takšna ali drugačna stališča. Rešitev tega vprašanja ni vezana na organizacijske vidike; zelo uspešno se da to reševati na najrazličnejših organizacijskih modelih. PROBLEMATIKA TEGA ODNOSA JE STVAR, KI JO JE TREBA PROUČEVATI. Morda se bo po teh letih proučevanj pokazalo, da se brez filozofske fakultete ne da. Teh stvari se mi nismo dovolj proučili, da bi lahko rekli, da je univerza nujno potrebna. Še enkrat opozarjam, da nočem vplivati na sklep. Zdi se mi pomembno, da so stališča različna od naših izhodišč.

LENART SETINC: Nisem proti temu, da poudarjamo poseben pomen družboslovnih ved, kar je bolj določen pojem. Ko pa zahtevamo, da v Mariboru mora biti filozofska fakulteta, nehote vsiljujemo koncept, ki bi lahko bil nevaran, ker tak koncept omejuje družboslovne vede, namesto da bi jih razvijal.

GOJKO STANIČ: Strinjam se, da je izmed vseh organizacijskih okvirov, ki danes obstoje v okviru univerze, okvir fakultet najbolj sporen. Univerza je rešena stvar univerzalne znanosti, drug bistven element pa so matične katedre. Potrebno je stvari ugotovljati konkretno. Zakaj se nebi postavilo vprašanje, da je potrebno medicinsko fakulteto razvijati naprej? V Mariboru je potrebno najprej razvijati tiste fakultete oziroma tiste visokošolske zavode, po katerih so največje potrebe, kjer je vpis največji, ker v Ljubljani kapacitet ni mogoče razširiti. Upoštevati bo potrebno zelo praktične stvari in ne le visoke teorije.

FRANCI PIVEC: Menim, da je prispevek tov. ... bistven in da mu je potrebno zagotoviti kontinuiteto s tega vidika, ker ta trenutek v Mariboru ni sredina, kakšno predstavlja filozofska fakulteta in najbrž ne bo polemičnih prispevkov z vidikov, ki jih postavlja tovariš. Če bi se debata razvijala naprej, bi lahko ugotovili, da gre za organizacijsko vprašanje, če pa gre za vprašanje prisotnosti filozofske problematike, se bova v tem pogledu s tovarišem zelo hitro strinjala.

TONE JANŠA: Menim, da je bil zelo konstruktiven predlog, da dam na glasovanje tri predloge. Prva dva verjetno nista sporna, saj slovenski študentje podpiramo idejo o razvoju univerzitetnega centra v Mariboru; drugi predlog pravi, da se naj v univerzitetnem centru v Mariboru posveti posebna pozornost razvoju družboslovnih ved; tretji pa je verjetno spornejši, saj konkretno, da naj se do leta 1985 razvije v Mariboru filozofska fakulteta.

Najprej bi dal na glasovanje sklep konference, ki bi se naj glasil približno tako: Slovenski študentje podpiramo razvoj univerzitetnega centra v Mariboru, ki naj temelji na temeljnih raziskavah. (Sklep je bil soglasno sprejet).

SLAVKO GERIC: V konceptu razvoja univerze v Mariboru se naj posebej prouči vloga komunističnih ved z ozirom na njihovo odločilni pomen.

vrednotenje vrednot

Vprašujete me, ali zaupam v mladino. Vsekakor vam lahko povem, da ji krepko zaupam. Drugače bi moral človek sploh obupati. Gotovo pa tudi mladina ni varna pred tem, da ne bi zašla na kriva pota – mišljenja, sklepanja, predlaganja. Srce je včasih dober svetovalec; za inteligenta je nujno, da se proti vsemu, kar se mu zdi neustrezno, krivično itd., postavi premišljeno, logično, z dobrimi razlogi. Logika dejstev ima lahko različne oblike – recimo: tudi okupator je imel zase določeno „logiko“ organiziranega nasilja. Ni zmeraj lahko najti najboljšo, najglobljo obliko tiste logike, ki najbolj ustreza zgodovinski-mu trenutku. Svobodna razgibanost misli je dragocena vrednota. Kakor vse druge vrednote pa jo je treba – gotovo – organizirati, da lahko postane učinkovita. Prav gotovo upam, da bo duševna odprtost in razgibanost, ki sem jo tolikokrat z veseljem opažal pri mladih ljudeh, njim samim in nam pomagala najti prave poti za prihodnost. O vsem tem bi bilo vredno diskutirati.

Vprašujete me, kaj si mislim o neopravičenih socialnih razlikah. Nedvomno – bolj me, ne samo kot krivice, temveč kot poraz tistih zamisli, v katere smo verovali po osvoboditvi. Priznam, da sem že vsa leta čakal na to, da se bo kdo lotil raziskovanja življenjskega standarda pri nas. Zavedam se, da bi bila to zelo huda naloga, vendar je ni nemogoče rešiti, posebej ne načelno. Kaj potrebuje človek? Knut Hamsun (čisto ne glede na njegovo nezavidno vlogo v prejšnji vojni) je ugovarjal Tolstojevi znani ljudski povesti o grabežljivcu, ki je dobil končno prav toliko zemlje, koliko mu je bilo potrebno za grob. Hamsun je rekel: „Da, za mrtvega človeka je to dovolj. Kaj pa za živega?“ Primitivno – in spet ne prav preprosto vprašanje. Globlje ga je postavil Gorki. Priznam, da sem se večkrat jezil, ko sem slišal, da so avto, televizija „popolnoma naravne“ potrebe. Načelno sem popolnoma priznal, da so to naravne potrebe. Ampak državljan tako imenovane socialistične države bi se hkrati (in mogoče v isti sapi) le moral vprašati, koliko ljudi je pri nas, ki jim niso zadovoljene samo bolj primitivne potrebe, osnovne potrebe po hrani, stanovanju, ogrevanju, izobrazbi – namreč: – tudi to velja: Napaka je, če ljudje sploh ne čutijo, da jim nekaj manjka. Vprašanje bi se moralo menda glasiti nekako takole: Koliko in v kakšni stopnji bo tvoje delovanje – ob vseh „takih“ višjih potrebah pripomoglo k temu, da se bo poboljšal „univerzalni“, se pravi prav gotovo tudi duhovni, duševni, izobraževalni standard v državi?

V tako imenovani socialistični državi ne bi smeli stvari postavljati drugače. Ali smo uspeli? Nedvomno – v mnogih rečeh. Ob čem nam je lahko neprijetno pri duši? Spet ob mnogočem. Recimo ob podatku, da analfabetizem v naši državi ne samo ni izkoreninjen, temveč raste. Ali sodi tudi pismenost k življenjskemu standardu? Nedvomno. Vendar doslej vsaj javno nihče ni poskušal tehtati sorazmerja med dosegljivimi dobrinami in tistim, kar človek lahko res „obvlada“ kot preprosto pokrivanje najnujnejših fizičnih potreb, kombiniranih z najbolj osnovnimi psihičnimi potrebami človeka – kakršnega si moramo zamisliti v socialistični državi. Nekaj podobnega smo gotovo že dolžni storiti zato, ker smo v prvih letih po osvoboditvi različne podobe velikih socialističnih prvakov in klasikov nosili v transparentih. Ali so bili transparenti zato, ker ni bilo videti skozi nje? Ali smo takrat mislili resno?

O vsem tem bi se dalo dolgo govoriti.

B. R.

Na sestanku komunistov VEKS je nekdo (neštudent) v razpravi o dohodkih na Hrvaškem istovetil skrb ustašev za Hrvate v Bosni in Hercegovini s slovenskim zanimanjem za naše manjšine v Avstriji in Italiji z besedami „Tudi Slovenci nismo tako nedolžne ovčke, kar se tiče nacionalizma.“

Mislimo, da razvoj dogodkov ni bil toliko nejasen, da bi ne bilo mogoče ločiti fašistično-nacionalističnih teženj od borbe za osnovne človeške pravice naših manjšin.

Kdo pravi, da med študenti ni gibanja? Treba je samo pogledati na cesto, kadar gredo vsi „turisti“ domov, ali v nekatera sosednja mesta, kadar je treba bojkotirati predavanja.

Ali je med študentskimi listi in meteorologijo kakšna zveza? Da. Meteorologi pri svojem delu gledajo v zvezde, uredniki študentskih listov pa po končanem delu vidijo vse zvezde.

Ko je Katedra vprašala Tribuno, če se boji vojne, je odvrnila: „Ne. Zelela bi, da se tretja svetovna vojna začne že danes, samo če bi vedela, da bi jo RTV LJUBLJANA prenašala direktno in da bi jo režiral Anton Marti.“ (Beri: Pavle Kristan)

PREJELI SMO:

o totalnem planiranju

„Život je širi od svakog propisa. Moral je zamisao, a život je ono što biva. Kako da ga uklopimo a da ga ne oštetimo?“

M. Selimović

Pojav Leopolda Petroviča v študentskem tisku sam po sebi ni tako pomemben oz. vznemirljiv, da bi povzročil reakcijo. Ton njegovega pisanja je sicer močno visok in prezirljiv ter zveni zelo pedagoško, vendar pustimo to ob strani. Bolj zanimiva je misel, izražena v članku Substanca planiranja. Misel o totalnem planiranju oz. o substancialnem in celovitem planiranju ni nova, pojavlja pa se v zadnjem času vedno močnejše. Vzrok bi verjetno lahko iskali v razvoju tehnike, ki omogoča tej zamisli dejansko uresničitev. Ob tem načrtu, ki ga Petrovič zagovarja z imeni nobelovcev in drugih „mejnih kamnov storjenega“, pa je potrebno pomisliti na nevarnosti, ki jih totalno planiranje vsebuje. Vsako planiranje, pa naj bo to kakršnokoli, temelji na določenem programu, zgrajenem na zgodovinskih izkušnjah, in teži k popolnoma določenemu cilju. Totalni program pa nujno vsebuje končni cilj, ki mu je imanentna absolutnost. Ta težnja po absolutnosti, ki jo totalno programiranje vsebuje, je razvidna tudi iz Petrovičeve trditve, da je to edina rešitev iz eksistencialnega kaosa. Konzervativnost te trditve je očitna, saj izključuje vsakršen razvoj, s tem pa nujno limitira življenje oz. ga omejuje na popolnoma določene oblike.

Nevarnost uresničitve totalnega planiranja je prisotna, kakor je vedno prisotna težnja po absolutnem. Današnja tehnika omogoča realizacijo te zamisli v svetovnem merilu in verjetno je edina rešitev le v sinhronem razvoju človeka in tehnike, to pa pomeni odpiranje možnosti oz. kulturno revolucijo.

Bojan Djurić

odgovor na javno vprašanje

Kot predstavnik študentov VPS v pedagoško-znanstvenem svetu združenja visokošolskih zavodov Maribor sem se udeležil vseh predavanj in sej, na katere sem bil povabljen.

Po programu permanentno pedagoškega izpopolnjevanja učiteljev MVZ v letnem semestru študijskega leta 1970/71 so bila predvidena 4 predavanja:

3. 3. 1971

Prof. dr. Vlado Schmidt: Oblike skupnega dela učiteljev in študentov; samostojno delo študentov

17. 3. 1971

Prof. dr. Vlado Schmidt: Preverjanje in ocenjevanje znanja študentov

31. 3. 1971

Doc. dr. Pilič: Uloga kibernetičnih i tradicionalnih metoda u savremenom nastavnem procesu

14. 4. 1971

Asistent Dimitrije Sergejev: Mentorstvo kao princip reformirane sveučilišne nastave

Predaval je le prof. dr. Vlado Schmidt, ostali dve predavanji pa sta bili odpovedani.

V razpravi sem sodeloval na drugem predavanju. Z ozirom na to, da sta bili temi obeh predavanj prof. dr. Schmidta izredno zanimivi in za nas študente aktualni, sem z vsebino predavanj in razprav po predavanjih seznanil tudi vse svoje kolegice in kolege, ki so mi izkazali zaupanje s tem, da so me izvolili kot svojega predstavnika v pedagoško-znanstveni svet.

Dne 3. 6. 1971 sem se udeležil 8. seje pedagoško-znanstvenega sveta, kjer je tekla obravnava o sprejemu učiteljev MVZ.

O vprašanih izvolitve učiteljev, kjer ni šlo za izvolitev nobenega izmed učiteljev VPS, nisem razpravjal.

Dne 29. 6. 1971 sem se udeležil razširjene letne skupščine študentov MVZ – slavnostne skupščine ob 10-letnici ustanovitve MVZ.

Ob koncu bi se rad zahvalil za pozornost, ki mi je bila izkazana z javnim vprašanjem. Načelno nimam ničesar proti javnemu vprašanju takšne ali drugačne vrste, ker menim, da je eno izmed sredstev načelne in objektivne kritike, vendar pa se ne morem strinjati s tem, kako je bilo javno vprašanje formulirano (koliko sej ste se sploh udeležili...), ker vprašanje, tako kot je sestavljeno, za tiste, ki so se zavedali resnosti svojih funkcij, ni umestno.

SREČKO ČARNI

pismo iz vietnama

To pismo neznanega ameriškega vojaka je bilo objavljeno v angleškem študentskem časopisu FORUM.

Moja Jenny!

Trenutno ležim na svoji zločljivi poljski postelji in se oteparam nadležnih insektov. Na milijone jih je. Tu je nezadržno vroče in vlažno. Komaj daham, ponoči komaj spim. Nepristano se obračam in znojim v potokih. Morala bi videti, kako nam je tu.

Prvi dan smo spali v neki pločevinasti kalhi brez oken in vrat. Potem smo se učili stvari, za katere si sploh nisem mislil, da lahko obstajajo, tako kot si ne smem misliti, da bi lahko kdajkoli dobil mrzlo prho ali leden kozarec piva.

Porabil bom vse moči, da bom obdržal red v oddelku, ki sem ga prevzel. Takšnega nereda, kot je tu, nisi še nikoli videla. Nekateri vojaki so odleteli nazaj v Države, mi pa smo morali na fronto.

Padli tovarišev mi je resnično žal. Toliko revščine kot tu nisem videl nikjer. Ljudje imajo na sebi nekakšne cunje, stanujejo v kolibah, narejenih iz blata in papirja. V njihovi deželi vihra vojna, jede skoraj ničesar. Samo enkrat pogledaš po tej zasarni deželi in vidiš vse oblike revščine, ki si jih lahko zamisliš, pa tudi takšne, ki si jih niti zamisliti ne moreš. Zamegli se mi, ko pomislim, kaj vse dobiš v US.

Po določenem času se privadiš in živijo v vojni, živijo z njo in del tebe in svojega življenja je. Začetek je bil težak. Preden sem se privadil, sem skoraj obupal. Zdaj mi je vseeno, čutim svoj jaz, le to je najvažnejše. Vem, da še živim. Sovražnika imenujemo „Charlie“. Če kdo govori o tem, koliko Viet Congovcev je recimo danes ubil, ti je pri srcu tako, kot če bi ti povedal, koliko cigaret je pokadil. Resnično mi je žal, da smo takšni, niti zavedamo se ne, da govorimo o človeškem bitju, takšnem, kot smo mi, človeku, katerega morda zaman čakajo žena in otroci, ker se ne bo nikdar več smil.

Morala bi vsaj enkrat videti vojake, ki dobijo pošto od doma. Kot otroci z novo igračko so. Pisma in mala darila od doma so edino, česar se veselijo in ob tem pozabijo na vojno.

Stanujemo v nekem bungalovu, narejenem iz zabojev za municijo. Podgane so tako velike, da bi lahko odnesele koga izmed nas. Danes sem bil v mestu. Tam je popolnoma drugače kot tu v bazi. Najbolj žal mi je otrok, majhnih temnopoltih okostenelih bitij. Igrajo se sami po cestah, dvoriščih in parkih. Videti je, kot da nihče ne skrbi zanje. Ti otroci ne morejo občutiti niti samega sebe. Vojna jim je vzela tisto, kar je drugje po svetu nemogoče vzeti – mladost. Videl sem, kako so nekateri vojaki, ki so za vedno odhajali nazaj v Države, vzeli s seboj po enega ali dva temnopolta otroka. Bog naj bo s tistim, ki bo otroku vrnil življenje.

Vsak dan naše posebne enote mučijo ujetje sovražnikove vojake. Vse, kar počenjajo, pelje v smrt zaslišane vojaka. Narednik Cartney je iznašel posebno obliko mučenja, nad katero se vsi zabavajo. Imenujejo jo Cartneyland. Ujetega vojaka obrijejo po glavi in ga postavijo v skopano luknjo do vratu. Nato luknjo zasipajo. Ven gleda samo ujetnikova glava. Čeznjo postavijo železno kletko in vanjo spustijo majhno lačno podgano. Čez nekaj časa gledajo iz zemlje le še lobanjske kosti.

Jenny, moja Jenny, kakšne ljudi nas je napravila ta vojna! Hočem jo preživeti, zame, zate, zaradi vseh nas. Prosim, pozdravi moje in tvoje starše in misli in moli zame. Vedno si pri meni.

TVOJI VDANI PARTRIDGE

GREM NA IZPIT

„... pusti me, mati, da ga ubijem...“

GREM OD IZPITA

– Pred izpiti obvezno pošlji pismo svojim in jim sporoči, da so zadnje čase profesorji izredno strogi. Pripravi jih – za vsak slučaj.

– Preden greš na izpit, obvezno popij sveže jajce s škodljivo tople kave, da ti besede ne zastanejo v grlu. Kava naj bo brez sladkorja – da se navadiš na grenkost.

– Na izpit pojdi lepo počesan, obrit in lepo oblečen. V primeru, da se pozabiš obriti, ne skrbi, to bo storil profesor.

– Treniraj vse vrste skokov, da bi neopazno preskočil dele vprašanj, ki jih ne znaš.

– Prosi kakšnega prijatelja, da ti takoj po izpitu prinese čašo vode – in kocko sladkorja.

– Pojdi na vse izpite. Nekje boš imel morda tudi srečo.

– Če nisi hodil na predavanja redno, se nikar slučajno ne prepiraj o družbeno-političnem delu.

– Ne boj se profesorja. On je strokovnjak na svojem področju, a ti...

– V trenutku, ko spoznaš, da finte niso uspeli, se spomni na Osnove narodne obrambe in uporabi kakšno „levo“ taktiko, da se izvlečeš.

– Pazi, da ti roke ne drhtijo, ko boš vlekel vprašanja. Profesor lahko pomisli, da je kakšno vprašanje, ki ga ti ne znaš.

– Zjutraj obrni 981 in poizkušaj izvedeti, s katero nogo je profesor vstal.

– Ne vstani z levo nogo, drži se za gumb (zaradi plašča) in izogibaj se črnih mačk.

– Če misliš, da ti od vsega tega ne bo nič koristilo, se uči.

NI ŠE PREPOZNO!!!

Komite konference ZK Visokošolskih zavodov Maribor je namesto čestitk za novo leto prispeval v sklad za izgradnjo mariborske bolnišnice 200 ND. V novem letu vam želi komite VZM veliko delovnih uspehov.

